

## GÖKTAŞLARININ MÜLKİYETİ MESELESİ

*The Issue of Meteorites Ownership*

**Agah Kürşat KARAUZ<sup>1</sup>**

### ÖZ

Göktaşları, ekonomik ve bilimsel açıdan değer taşıyan maddî varlıklardır. Göktaşlarının yeryüzüne düşmesi ile birlikte bu varlıkların mülkiyetinin kime ait olacağı konusu gündeme gelmektedir. Yeryüzüne ait olmayan bu varlıkların hukukî niteliğinin tespiti de oldukça zordur. Bunun sebebi, söz konusu varlıkların yapısının taşınır mülkiyetinin aslen kazanma sınıflandırmalardan hemen hemen hiçbirine benzememesidir. Bu sebeple, hem milletlerarası sözleşmelerde hem de millî hukuk sistemlerinde göktaşlarının mülkiyeti hususuna ilişkin oldukça sınırlı düzenlemeler bulunmaktadır. Ancak göktaşlarının mülkiyetine ilişkin bu düzenlemeler oldukça farklı sonuçlar öngörmektedir. Ayrıca bu konuya ilişkin yabancı mahkemelerde sınırlı da olsa kararlar mevcuttur. Devletlerin özel mülkiyete bakış açıları ve sosyal-ekonomik gerekçelerle, bu varlıkların mülkiyetine ilişkin yaklaşımlar, kesin bir şekilde kamunun hüküm ve tasarrufunda olduğu anlayıştan sınırsız bir şekilde özel mülkiyete tabi olacağı anlayışa kadar geniş bir yelpaze içerisindedir. Bu konu hakkında, Türk Hukukunda bir düzenleme bulunmadığı gibi, henüz bir inceleme de yapılmamıştır. Türk Hukuku açısından söz konusu cisimlerin mülkiyeti, 4271 sayılı Türk Medenî Kanununun taşınır mülkiyetine ilişkin hükümleri (m.762-777) çerçevesinde değerlendirilerek çözüme bağlanmalıdır. Bu nedenle, çalışmamızda, göktaşlarının bilimsel değeri olan eşya, maden, define, buluntu ve sahipsiz eşya nitelikleri taşıyıp taşımadıkları hususları irdelenmiştir.

---

**Makalenin Geliş Tarihi:** 23.01.2018 **Makalenin Kabul Tarihi :** 30.08.2019

\* Dr. Öğretim Üyesi, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı,  
E-posta: agahkursatkarauz@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1253-7430

**Anahtar Kelimeler:** Göktaşı, Taşınır Mülkiyeti, Tabiat Varlıkları, Bilimsel Değeri Olan Eşya, Sahipsiz Eşya.

### ABSTRACT

Meteorites are the physical assets which have economic and scientific value. The issue of who owns the property of them comes through when they fall on earth. It is very difficult to identify the legal characteristics of these assets which are not belonged to earth. The reason of that is the structure of these assets is not similar to any of the ways of the acquisition of ownership. Thus, there are very limited regulations about the ownership of the meteorites in both the national legal systems and the international conventions. However, these regulations' come up with quite different results. Besides that, there are few court decisions. The approaches to the ownership of these assets are in a wide range because of the socioeconomic reasons and the perception of the states to private property. There is neither a regulation nor an examination in Turkish Law about this subject yet. The problem of the ownership of the assets in Turkish Law should be resolved according to the rules of Turkish Civil Code No. 4271. Thus, in our study it is examined that if the meteorites can be defined as scientifically valuable property, mine, treasure, foundling or res nullius (nobody's thing).

**Keywords:** Meteorite, Personal Property, Natural Heritage, Scientifically Valuable Property, Res Nullius.

### 1. Giriş

2 Eylül 2015 gecesi dünya yörüngesindeki Vesta asteroidinden kopup, atmosfere girdikten sonra büyük bir patlamayla parçalanan göktaşının parçacıkları, Bingöl merkezine 10 kilometre mesafede, 600'e yakın hanenin bulunduğu, 3 bin 200 nüfuslu Sarıçiçek Köyü ve civarına saçıldı. Bölgeye düşen göktaşlarının değerli olduğunu öğrenen bölge sakinleri, göktaşlarını toplama ve buldukları parçacıkları yurtdışından gelen koleksiyonculara satma yoluna gittiler<sup>2</sup>. Dönemin Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, elde edilen gelire ilişkin haberler üzerine, sosyal paylaşım sitesi Twitter'da bir anket yaparak,

---

<sup>2</sup> Hatta haberlerde Sarıçiçek Köyü'nün göktaşı bulma ve satma işleminden 1 milyon liralık gelir elde ettiği belirtilmiştir; <http://www.haberturk.com/yenimedya/haber/1153812-saricicek-koyunun-meteor-cirosu-1-milyon-lirayi-gecti>; e.t. 1.10.2017.

"Gök taşı satışına vergi tartışması. Bingöl Sarıçiçek köyünde gök taşları satışı vergiye tabi mi? Ne düşünüyorsunuz?" diye sormuştur. Söz konusu ankete katılanların büyük çoğunluğu (%70) "vergi alınmamalı" şeklinde görüş bildirmiştir<sup>3</sup>.

Göktaşları açısından öncelikle tespit edilmesi gereken konu, satışlardan elde edilen gelirin vergilendirilmesinden ziyade, bu cisimlerin tabî olacağı hukuki rejimdir. Özellikle göktaşlarının değeri, buna binaen toplum bilincinin ve bu cisimlerin ticaretinin artması, mülkiyet ve kontrolü sorunlarını da gündeme getirmektedir. Ayrıca bilimsel öneme sahip bu malzemelerin bilimsel incelemelere tahsis edilmek yerine özel koleksiyoncular ve müzecilere sunulması etik sorunları da bünyesinde ihtiva etmektedir<sup>4</sup>.

Göktaşlarının hukukî niteliği ve rejimi meselesi, hemen hemen bütün ülke hukuk sistemleri açısından tartışmalıdır. Bunun sebebi, neredeyse hiçbir hukuk sisteminde konu ile ilgili doğrudan bir düzenlemenin bulunmamasıdır. Ayrıca göktaşı, yapısından kaynaklanan (eski çağlara ait olmaması, dünya dışından yeryüzüne düşmesi, daha önce kimsenin üzerinde zilyetlik veya mülkiyet kurmamış olması vb.) sebeplerle, ülke mevzuatlarındaki taşınır mülkiyetine ilişkin sınıflandırmalar içerisinde yer almamaktadır.

Yeni bulunan göktaşının mülkiyeti, şüphesiz ki, "mülkiyet prensibi" gereğince, bulunduğu yerin mevzuatına göre belirlenir. Göktaşları, uzaydan dünyaya -başka bir ifadeyle araziye- düşen cisimler olduğu için, bunların mülkiyeti, arazisine düştükleri ülkenin hukukuna göre tespit edilir. Bu konuya ilişkin ilginç bir dava vuku bulmuştur<sup>5</sup>. Neuschwanstein meteoru olarak

<sup>3</sup> <https://www.memurlar.net/haber/547924/>; e.t. 1.10.2017.

<sup>4</sup> SCHMITT Douglas G., The law of Ownership and Control of Meteorites, Meteorics& Planetary Science 37, 2002, s. B5.

<sup>5</sup> 6 Nisan 2002 tarihinde saat 22:20'de Avusturya-Almanya sınırına yakın Bavyera Bölgesinde yer alan Neuschwanstein Kalesi yakınına "Neuschwanstein" olarak adlandırılan göktaşı (meteor) düştü. Orijinal göktaşı, yerden yaklaşık 22 kilometre yükseklikte birkaç parçaya ayrılacak şekilde patladı. Parçacıklar birkaç kilometrekareye yayıldı. Toplam üç kütle yaklaşık 6 kilogram olan üç göktaşı parçası bulundu. Bunlardan Neuschwanstein I ve II olarak adlandırılan parçalar Almanya'da bulunmuştu. Bavyera eyaleti bu parçaların define olarak ortak mülkiyetini talep etti. Bu dava sonunda taraflar, mahkeme huzurunda, Bavyera eyaleti tarafından Neuschwanstein I meteorunun bir parçasının buluculardan satın alınmasını öneren anlaşmaya vardılar ve bu parça halen Nördlingen'deki Rieskrater Müzesi'nde sergilenmektedir. Bununla birlikte, fon yetersizliği nedeniyle Neuschwanstein II'nin bulucu payı ödenemedi. Ardından, bu meteor parçası sayısız parçaya bölündü: bulucular yarısını test örnekleri olarak müzelere, kurumlara ve özel koleksiyonlara sattı.

adlandırılan parçalardan bir kısmı, Avusturya sınırları içerisinde düşmüş ve bir Alman vatandaşı tarafından, Almanya sınırları içerisine götürülmüştür. Avusturya makamları tarafından parçaların iadesi talebiyle Almanya Ausburg Bölge Mahkemesinde açılan dava, hâkim tarafından EGBGB (*Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche*) § 43-1 hükmü uyarınca, göktaşının düştüğü yer olan Avusturya Hukukuna göre çözümlenmiştir. Mahkeme tarafından yapılan değerlendirmede, ABGB (*Das Allgemeine bürgerliche Gesetzbuch*) §§ 380, 381 gereğince, bulan davalının eşya üzerinde zilyetlik kurarak mülkiyeti kazandığı, belediyenin ise önceden eşya üzerinde mülkiyet sahibi olmadığı ve zilyet olma iradesinin bulunmadığına karar vermiştir. Ayrıca, mahkeme ABGB §§ 404, 411 hükmü gereğince, meteorların arazinin bütünleyici parçası veya arazinin ürünleri olarak kabul edilemeyeceğini; çünkü bu parçaların dünya dışından geldiğini ve bu hükümlerin göktaşlarına uygulanamayacağını belirtmiştir.

Dünyada göktaşlarının mülkiyetinin tabi olduğu hukukî rejim, -özel mülkiyetten katı bir şekilde doğrudan devletin mülkiyetine ait olduğu rejime kadar- oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Şöyle ki; her hukuk sisteminin kendine özgü hüküm ve sonuçları bulunmakla birlikte, genel olarak, özel mülkiyetin geçerli olduğu ülkelerde, göktaşlarının maliki; arazinin maliki veya göktaşını bularak üzerinde zilyetlik kuran kimsedir. Bazı ülkelerde

---

Neuschwanstein II'nin diğer yarısı ise Müze Reich der Kristalle'ye aittir; halka açık değildir, ancak bu parça üzerinde araştırma yapılabilmektedir.

Ancak tartışma konusu olan "Neuschwanstein III" meteoritidir. Avusturya sınırları içerisine düşen göktaşı parçası, Alman bir bulucu tarafından Avusturya sınırları içerisinde bulunup Almanya topraklarına götürüldü. Bunun üzerine, Avusturya Reutte belediyesi tarafından Augsburg Bölge Mahkemesi'nde açılan davayla Neuschwanstein III'ün mülkiyeti talep edildi. Alman mahkemesi, 6 Haziran 2007'de bu talebi reddetti ve tüm mülkiyet haklarını bulanlara verdi. Augsburg Bölge Mahkemesi (Urteil des Landgerichtes Augsburg vom 06.07.2007 (8 O 1758/06) bu kararında, göktaşının komşu ülkede bulunması sebebiyle, uyumsuzluğun Avusturya yasalarına göre çözülmesi gerektiğini belirtti. Mahkeme, bu gerekçeyle, meteoritlerin Alman Hukukuna göre hazine değil, Avusturya Hukukuna göre "sahipsiz eşya" olduğuna karar verdi.

Reutte Belediye Başkanlığı tarafından dava temyize götürdü ve Ocak 2008'de her iki taraf da, bulucunun belediyeye tazminat ödemesine ve karşılığında parçaların bulanda kalmasına izin verildi. Neuschwanstein III fiyatının yaklaşık 200,000 ila 300,000 avro olduğu tahmin ediliyor. Bkz. SÜß Thorsten; Von Meteoriten, Skeletten und anderen Kostbarkeiten, In: JURA. 2011, s. 332-335; FAUST Kristine; Wem gehört Neuschwanstein? In: Aviso. Nr. 3, 2003, s. 28-30. Karar için bkz. Urteil des Landgerichtes Augsburg vom 06.07.2007, 8 O 1758/06; [http://arne.nordmeyer.info/LG\\_Augsburg-8-O-1758\\_06-Neuschwanstein3.pdf](http://arne.nordmeyer.info/LG_Augsburg-8-O-1758_06-Neuschwanstein3.pdf), e.t. 20.10.2017.

mülkiyet, göktaşının bulucusu yani üzerinde zilyetlik kuran kişi ile arazi maliki arasında paylaşılır. Bir kısım ülkelerde ise bu konuda toplum bilincinin artması üzerine yapılan yeni düzenlemeler ile bulan kimseye devlet tarafından ödenen bir miktar ödül veya tazminat karşılığında, göktaşlarının mülkiyetinin devlete ait olacağı kabul edilmektedir. Ancak, bulana hiçbir masraf veya ödül ödemeksizin göktaşlarının doğrudan devlete ait olmasını öngören sistemler de vardır<sup>6</sup>. Şüphesiz ki, mülkiyete ilişkin değerlendirme yapmadan önce göktaşı kavramının içeriğini belirlemek gerekmektedir.

## 2. Göktaşı Kavramı

Göktaşlarının ne olduğunu açıklayabilmek için öncelikle bu alana ait kavramları, uluslararası literatürdeki isimleri ile tanıtmak gerekir. Günlük hayatta özensizce ve çoğu zaman yanlış bir şekilde birbirlerinin yerine kullanılan kavramlar şunlardır: Asteroid, Meteoroid, Meteor ve Meteorit şeklinde sıralanabilir<sup>7</sup>.

Asteroid, uzayda bir gezegenden daha küçük olan ve kaya, demir veya buz kütlelerinden oluşan, kayan nesnelere dir. NASA'ya göre, bu nesnelere planetoid veya küçük nesnelere olarak da adlandırılabilir. Bunlar, güneş sisteminin oluşumundan kalan parçalar veya boşluk enkazı olarak da ifade edilebilir<sup>8</sup>. Güneşin etrafında dönen milyonlarca asteroid bulunmakla birlikte, bunların bazıları yaklaşık 750.000'i asteroid kemerinde, Mars ve Jüpiter'in yörüngeleri arasında bulunan geniş bir asteroidler halkasında yer almaktadır<sup>9</sup>.

<sup>6</sup> Göktaşlarının özel mülkiyete tabi olduğu ülkelerde serbest pazar, araştırmacılara teşvik sağlar, ancak numunelerin bilimsel olarak kütürlük yapmayan özel toplayıcılar tarafından mülk edinilmesine sebep olur. Bu maddelere el koyan sistemler ve mülkiyeti sınırlayıcı yasalar ise araştırmacıların yasadışı bulduğu şeyleri saklama veya satmasına yol açmakta veya kaynakların gizlenmesi için sahte alan verilerini yanlış tanıtmaya ya da göktaşlarını yasal olarak elde edildiğini göstermeye yönlendirmektedir. Göktaşlarının mülkiyetine ilişkin kanunlar, tabii ki zamanla ve ülkeler arasında değişir. Bkz. SCHMITT, s. B5.

<sup>7</sup> VOGT Gregory, *Meteors and Meteorites*, Minnesota, 2002, s. 15 vd.; NELSON Stephen A., *Meteorites, Impacts, and Mass Extinction*, s. 1, [http://www.tulane.edu/~sanelson/Natural\\_Disasters/impacts.pdf](http://www.tulane.edu/~sanelson/Natural_Disasters/impacts.pdf), e.t. 5.10.2017.

<sup>8</sup> "IKEA'dan kendi başınıza bir kitaplık hazırladıktan sonra kalan ek parçalar gibi"; LALLANILLA Marc, *What Are an Asteroid, a Meteor and a Meteorite?*, s. 1, <https://www.livescience.com/27183-asteroid-meteorite-meteor-meteoroid.html>; e.t. 5.10.2017.

<sup>9</sup> Asteroidler yüzlerce kilometre genişliğinde olabilir: Ceres, bazen cüce bir gezegen olarak adlandırılır ve 940 km (584 mil) genişliğindedir; NORTON O. Richard / CHITWOOD Lawrence, *Field Guide to Meteors and Meteorites*, Springer-Verlag, London, 2008, s. 40.

Meteoroid ise, güneş etrafındaki yörüngede bulunan kuyruklu yıldızların veya asteroitlerin küçük parçacıklarını ifade eden genel bir terimdir. Bir meteoru bir asteroitten ayıran, evrensel olarak kabul edilmiş, mutlak bir tanım (boyuta veya başka karakteristiklere dayanan) bulunmamaktadır; ancak genel kabule göre, bunlar sadece asteroitten daha küçüktür.

Meteor, dünyadaki atmosfere girdikten sonra yanan ve buharlaşan bir asteroid veya başka bir cisimdir. Meteorlar genelde "*yıldız kayması (shooting star)*" olarak bilinir. Bir meteor atmosfere doğru dalmaz ve yüzeyde topraklarda kalırsa, meteorit olarak nitelendirilir<sup>10</sup>.

Meteorit, atmosferi geçerken varlığı sürdüren ve ardından yere düşen, asteroid veya meteoroid parçası olup, çalışmamamızın ana konusunu bu parçalar oluşturmaktadır. Bu parçalar, genellikle demir veya taş olarak sınıflandırılır. İsminden de anlaşılacağı üzere, demir meteoritlerinin yaklaşık yüzde 90 demirden oluşmaktadır; geriye kalan %10'luk kısmı ise oksijen, silikon, magnezyum ve diğer elementlerden meydana gelir<sup>11</sup>.

### 3. Göktaşlarının Mülkiyetine İlişkin Milletlerarası Anlaşmalar

1970 yılında imzalanan ve 91 ülkenin taraf olduğu<sup>12</sup> "*Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç Ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi Ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili UNESCO Sözleşmesi*", devletlerin karşılıklı olarak hukuka aykırı yoldan çıkarılmış göktaşları da dâhil, kültür varlıklarının takibini ve geri getirilmesini sağlamaktadır. Bazı yazarlar tarafından, söz konusu UNESCO sözleşmesi kapsamında göktaşlarının da bir kültür varlığı olarak kabul edildiği ve bu sözleşme kapsamında olduğu görüşü ileri sürülmüştür<sup>13</sup>. Ülkelerin kendi hukukî düzenlemeleri ışığında ve ilgili idarî birimlerin kontrolünde, çeşitli yöntemlerle göktaşı örneklerinin ticaretine izin verdikleri bilinmektedir<sup>14</sup>.

<sup>10</sup> NORTON/ CHITWOOD, s. 14.

<sup>11</sup> Bolide olarak adlandırılan yeryüzüne ulaşmayan, ancak atmosfere girişte patlayan asteroid veya meteoroid parçası gök taşlarıdır; LALLANILLA, s. 1.

<sup>12</sup> Amerika Birleşik Devletleri, Kültürel Mülkiyet Sözleşmesini onaylamıştır, ancak ABD mahkemelerinin işlem yapmasına izin veren mevzuatı kabul etmemiştir. Birleşik Krallık onaylamadı. Bkz. GOLIA Maria, Meteorite: Nature and Culture, 2015, s. 151; SCHMITT, s. B9.

<sup>13</sup> GOLIA, s. 151; SCHMITT, s. B9.

<sup>14</sup> Buna ilişkin düzenleme, Kanada Hukukunda yer almaktadır. 6 Eylül 1977'de yürürlüğe giren Kültür Varlıkları İhracat ve İthalat Kanunu (S.C. 1985, c.52) uyarınca, Kanada'daki bir

Ancak ülkelerin hukuka uygun transfer mevzuatlarına aykırı olarak göktaşlarının yurtdışına yasadışı bir şekilde ithalat, ihracat ve mülkiyet devrinin olması durumunda UNESCO Sözleşmesi devreye girmektedir.

Devletlerin "*kültür varlıklarını*" korumak amacıyla karşılıklı olarak kabul ettikleri UNESCO sözleşmesinin ("Kültür Varlıkları Sözleşmesi") 1. maddesinde, "*kültür varlığı*" kavramı tanımlanmıştır. Bu sözleşmenin 1/a maddesinde oldukça geniş bir şekilde yapılan tanımlamada "*nadir bulunan.....mineraller*" kavramı da yer almakta olup, bu kavram göktaşlarını da içerecek şekilde yani onları da kültür varlığı olarak kabul edecek şekildedir<sup>15</sup>. UNESCO tarafından belirlenen kurallar ve idarî mekanizmalar sistemi, birçok ülkede bilim adamlarının, özel koleksiyoncuların ve hobi sahiplerinin hak ve yetkilerini gösteren hukuki düzenlemelerin yapılmasına imkan sağlamıştır<sup>16</sup>. Kültür Varlıkları Sözleşmesi'nin 7. maddesi, kültür varlıklarının bu sözleşmeye taraf olan bir ülkeden, hukuka aykırı şekilde başka bir ülkedeki bir kuruma götürülmesi halinde, diplomatik kanallar yoluyla bu varlıkların geri alınması için bir mekanizma sağlamıştır. Geri alma işlemlerinin maliyeti, talep eden devlet tarafından karşılanır.

---

bulgu, Kanada Gümrük ve Gelir İdaresi'nden (CCRA) izin alınmaksızın ihraç edilemez ve izin başvurusu Kanada'daki ikamet eden kişi tarafından yapılmalıdır. Geçici ihracat izinleri derhal verilir; kredi süresi 5 yılı aşmamalı ve başlangıç süresi 90 gündür. Kanada Federal Hükümeti istatistiklerine göre, 23 Mayıs 2001'den önceki beş yıl boyunca, Daimi İhracat izinleri için (bu ikisinin reddedildiği ve bu kurul tarafından oluşturulan 6 ay gecikme süresinin altında olması) yedi başvuru ve geçici ihracat izni için onbeş başvuru yapılmıştır. Tek bir izin ile birden fazla numune için başvuru yapılabilir. Bkz. [https://www.eas.ualberta.ca/whitecourt/meteorite\\_regulations.pdf](https://www.eas.ualberta.ca/whitecourt/meteorite_regulations.pdf); e.t. 21.12.2017.

<sup>15</sup> GOLIA, s. 151; SCHMITT, s. B9.

<sup>16</sup> UNESCO Sözleşmesi birçok ülkede göktaşları hakkında düzenlemeye dayanak teşkil etmiştir. Danimarka Müze Kanunu m. 31'e göre, Danimarka'da bulunan fosil, alt-fosil veya meteorlar niteliğindeki jeolojik, botanik veya zoolojik nesnelere, benzersiz bilimsel veya sergilenmeye değer olmak şartıyla, devlete aittir. Bu nesnelere bulan kimse, Danimarka Doğa Tarihi Müzesine teslim etmesi gerekir. Bkz. [http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL\\_ID=13039&URL\\_DO=DO\\_TOPIC&URL\\_SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13039&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html); e.t. 29.11.2017. Güney Afrika Ulusal Miras Kaynağı Kanununda m. 2/xxv'de meteorlar, "*doğal olarak varolan dünya dışı orijinli herhangi bir nesne anlamına gelir*" şeklinde tanımlanmıştır. Bu kanunun 32. maddesine göre, Güney Afrika topraklarında veya sularında toplanan genel veya özel bir nesne veya nesnelere topluluğu niteliğindeki; a) arkeolojik ve paleontolojik nesnelere, göktaşları ve nadir bulunan jeolojik numunelere; b) görsel sanat nesnelere; c) askeri nesnelere; d) nümizmatik nesnelere; ulusal mirasın parçası sayılır. GRIBBLE John/ FORREST Barbara, *Underwater Culture Heritage at Risk: The Case of Dodington Coins, Art and Cultural Heritage: Law, Policy and Practice*, Cambridge, 2016, s. 317.

Yanlışlıkla ihraç edilen ve özel hukuk kişilerine ait olan göktaşlarına sözleşmenin 7. madde hükmü uygulanmaz. Bu gibi durumlarda, genellikle o kişinin ikamet ettiği ülkede, meteorun sahibi olan kişiye karşı bir dava açılması gerekebilir. Dava, kurum ya da hükümet tarafından mülkiyet hakkı iddiasıyla açılır ve gerekirse göktaşlarının değeri üzerinden bir bedel ödenir. Birçok hukuk sisteminde ülkeden ülkeye değişen usul kuralları, ispat vasıtaları veya dava şartları olsa da, hak sahibi malikin açabileceği haksız bir şekilde elinden çıkan malın zilyetliğini alma hakkı veren geri verme davası ihdas edilmiştir<sup>17</sup>.

Göktaşlarına ilişkin bir diğer düzenleme, Antarktika Anlaşması kapsamındadır. 1 Aralık 1959'da Washington'da imzalanan Antarktika Antlaşması, ülkelerin ulusal toprak taleplerini süresiz olarak kaldırmakta ve bunun yanı sıra bilimsel araştırmaları teşvik etmektedir<sup>18</sup>. Aslında anlaşmanın ilk hali, ihraç edilecek numunelerle doğrudan doğruya ilgilenmemektedir. Anlaşma madde III/1/c hükmüne göre, "*Antarktika'nun bilimsel gözlemleri ve sonuçları değiş tokuş edilecek ve serbestçe kullanılabilir hale getirilecektir*" ifadesi yer almaktadır. Antarktika meteoritleri yakın zamana kadar yalnızca devlet destekli keşif heyetleri sonucunda bulunmuş ve bu parçalar üzerindeki mülkiyet tartışması sona ermiştir. Numuneler, uluslararası alanda kabul görmüş bilimsel kurumlar tarafından toplanmış, sergilenmiş ve kataloglanmıştır. Ayrıca örnekler, araştırma önerileri gönderen diğer bilimsel kuruluşlara bedelsiz olarak sunulmuştur<sup>19</sup>. Meteorların sunulduğu ve muhafaza edildiği bilimsel kuruluşlar, NASA, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Smithsonian Enstitüsü, Japonya'daki Polar Araştırmaları Ulusal Enstitüsü ve EUROMET kuruluşlarıdır. Özel hukuk kişileri tarafından Antarktika kıtasında toplanacak kıymetli meteorların korunmasına ilişkin hukuki norm eksikliği tespit edilmiş ve Temmuz 2001'de Antarktika Anlaşması Danışma Toplasında bunu engellemek için toplantıda şu şekilde karar alınmıştır: "*Temsilciler, Antarktika'daki sınırsız göktaşı toplaması nedeniyle bilimsel araştırmalara potansiyel bir zarar gelmesinden endişe duyuyor: Çevre Protokolü, tarafları, kabul edilmiş bilimsel standartlara göre*

---

<sup>17</sup> SCHMITT, s. B9.

<sup>18</sup> POP Virgiliu, Who Owns the Moon?: Extraterrestrial Aspects of Land and Mineral Resources Ownership, Berlin, Springer, 2009, s. 150; CASSIDY William A.; Meteorites, Ice, and Antarctica: A Personal Account, Cambridge University Press, 2003, s. 9 vd.

<sup>19</sup> POP, s. 150; CASSIDY, s. 201.



*toplanıp küratörlük yapmalarını sağlamak üzere Antarktik göktaşlarını korumak için gerekli yasal ve idari adımları atmaya ve bilimsel amaçlarla kullanıma çağırmaya teşvik eder (Antarctic Treaty Consultative Parties, 2001)''<sup>20</sup>.*

#### **4. Göktaşlarının Mülkiyetine İlişkin Çeşitli Hukuk Düzenlemeleri**

Ülkelerin meteorların mülkiyeti ile ilgili düzenlemelerinin oldukça farklı içeriklere sahip oldukları görünmektedir. Her hukuk sisteminde göktaşlarının mülkiyeti ile ilgili, kendine özgü ve birbirine benzemeyen düzenlemeler öngörülmektedir. Bununla birlikte genel olarak, çoğu ülkede, arazinin malikinin göktaşlarının da maliki olduğu söylenebilir. Bazı ülkelerde mülkiyet, meteorit bulucusu yani üzerinde zilyetlik kuran kişi ile arazi maliki arasında paylaşılır. Bir kısım ülkelerde ise yeni düzenlemeler ile bulan kimseye devlet tarafından ödenen bir miktar ödül veya tazminat karşılığında göktaşlarının mülkiyetinin devlete ait olacağı kabul edilir. Ancak göktaşlarının ödül ve tazminat ödemeksizin doğrudan devlete ait olduğunu düzenleyen sistemler de vardır. Aşağıda bu hususlar sırası ile ele alınmaktadır.

##### **a) Göktaşlarının Özel Mülkiyete Tabi Olacağını Kabul Eden Sistemler**

Göktaşlarının mülkiyetinin özel hukuk kişilerine ait olabileceğini kabul eden sistemler arasında bir yeknesaklık bulunmamaktadır. Şöyle ki; göktaşlarının özel hukuk kişilerinin mülkiyetinde olacağını kabul eden sistemler; göktaşlarının mülkiyetini üzerine düştüğü arazi ile ilişkilendirmekte veya göktaşı üzerindeki mülkiyet hakkını zilyetlik veya bulucu üzerinden açıklamakta ya da bu varlıkların mülkiyetini zilyet ile arazi sahibi arasında paylaşırılmaktadır. Ancak göktaşlarının mülkiyeti meselesi açısından denilebilir ki; bu konu hakkında özel düzenleme oldukça azdır.

---

<sup>20</sup> Yirmi dördüncü Antarktika Antlaşması Danışma Toplantısı - Çevre Koruma Toplantısı Dördüncü Komitesi, 2001 Temmuz Rusya; Bkz. [https://www.ats.aq/documents/ATCM24/fr/ATCM24\\_fr002\\_e.pdf](https://www.ats.aq/documents/ATCM24/fr/ATCM24_fr002_e.pdf); et.t. 29.11.2017. Bu hüküm olmasa bile, Anlaşma Madde VIII (5) (a)'ya göre, bir sözleşmeci tarafın, kendi topraklarında düzenlenen veya kendi topraklarından ilerleyen tüm seferlerini diğer sözleşmeye taraflara bildirmesini şart koşmaktadır. Habersiz özel hukuk kişilerinin seferleri, menşei devlet açısından bu antlaşma yükümlülüğüne aykırılık ortaya çıkarabilir. SCHMITT, s. B9; B10.

**Amerika Birleşik Devletleri** Hukukunda, çoğu eyalet kanunlarında, göktaşının mülkiyetinin bulunduğu topraklara ait olduğu düzenlenmiştir. Buna göre, eyalet mahkemelerinde hazineyi bulma konusunda bir zamanlar baskın olan bu görüşe göre, gömülü altın ya da gümüş sikke (veya bunu temsil eden kağıt paranın) bulucuya ait olduğu kabul edilir. Ancak devlet arazilerinde bulunan ve devlete ait topraklarda toplanan bir meteor konusunda devletin tek yetkili olduğu belirtilmiştir. 1906 Antikalar Kanunu'na göre, kamuya açık arazilerde bulunan göktaşları federal hükümetin malıdır (16 USC 432)<sup>21</sup>. Ayrıca göktaşları, 1872 Maden Kanunu anlamında "*değerli maden*" olarak nitelendirilmediği için bulucu tarafından talep edilebilecek mineral tazminat hakları da söz konusu değildir.

Amerika Birleşik Devletleri mahkemelerinde, göktaşı buluntularının arazi sahibine ait olduğunu kabul eden kararlar mevcuttur. Ancak devletin maliki olduğu topraklar üzerindeki göktaşları, federal hükümete aittir ve göktaşları federal bir kuruluş olan Smithsonian Enstitüsü tarafından Antikalar Yasası uyarınca iktisap edilebilir, 16 U.S.C. §432 (People of the State of California et al. v. Mead, 618 F. 2d 618 (1980))<sup>22</sup>.

Bu konuya ilişkin önemli içtihat, 1892'de Iowa Yüksek Mahkemesinin Goddard v. Winchell davası ile oluşmuştur. Dava konusu olayda; Goddard'a ait bir tarlaya Forest City göktaşının bir parçası düşmüştür. Göktaşı, Winchell'e satan kişi tarafından 3 feet derinliğindeki bir delikten çıkarılmıştır. Mahkeme, göktaşının doğal nedenlerden dolayı geldiği toprağın bir parçası haline geldiğini ve arazi sahibinin mülkiyetinde olduğunu kabul etmiştir<sup>23</sup>. Bu konuya ilişkin farklı değerlendirme başka bir davada yapılmıştır. Bu dava, 1905 yılında Oregon Iron Company v. Hughes (81 Pac.R. 572) şirketi arasındaki uyuşmazlıktan kaynaklanmıştır. Dava, Hughes tarafından Oregon

<sup>21</sup> NORTON/ CHITWOOD, s. 196; "1906 Antikalar Yasasında, federal topraklardaki arkeolojik eserlerin korunacağı düzenlenmiştir. Bilimsel değeri olan nesnelere kapsamında - "object of scientific interest"- göktaşları da yer almaktadır"; BURBINE Thomas H.; Asteroids, Cambridge, 2017, s. 74; LANGE, Erwin F., A Collection of Articles on Meteorites, State of Oregon, Department of Geology and Mineral Resources, Miscellaneous Paper 11, 1968, s. 25.

<sup>22</sup> CLARKE Roy/ PLOTKIN Howard/ McCOY Timoty, Meteorites and the Smithsonian Institution, Geological Society Special Publications, 2006, s. 258, 259; LANGE, s. 25.

<sup>23</sup> CLARKE/ PLOTKIN/ McCOY, s. 258; BURKE Barlow, Personal Property in a Nutshell, 2003, s. 90; MERRILL Thomas W.; Accession and Original Ownership, Faculty Scholarship Series, 2009, s. 471; SCHMITT, s. B8.

Demir Şirketi'ne ait arazinin yüzeyinde bulunan ve oradan kendi topraklarına taşınan büyük Willamette göktaşı ile ilgiliydi. Arazinin sahibi Oregon Şirketi tarafından, göktaşlarının toprağın bir parçası olduğunu ve bu sebeple, arazinin mülkiyeti kimin ise göktaşlarının malikinin de o olacağını iddia etmiştir. Yerel Kızılderililerin törenlerde bir zamanlar meteorit kullandıklarına dair kanıtlar vardı, Hughes tarafından meteoritin kaybolmuş bir eşya olduğu, Kızılderililer tarafından terk edildiği ve böylece kendisinin de sahipsiz eşyayı bulan kimse olarak malın sahibi olduğunu iddia etmiştir. Mahkeme bu iddiayı, Kızılderililerin asla göktaşının "*zilyedi olmadığı*" ve bu sebeple terk edemeyecekleri sebebiyle reddetti<sup>24</sup>.

Küçük göktaşları, federal topraklarda bulunsa bile, mülkiyeti Federal Düzenlemeler Kanunu kapsamında değildir. Amerika'da geçmişte hobi amaçlı ve ticarî olmayan kullanım için küçük miktarlarda kaya çıkarılabiliştir. Bununla birlikte, son yıllarda ABD Kara İdaresi Bürosu (BLM), BLM arazisinde ele geçirilen tüm göktaşlarının sahibi olduğunu iddia etmiş ve BLM'nin kanunlar uyarınca özel bir arazi sahibi ile aynı konumda olduğunu savunmuştur<sup>25</sup>. BLM, 1906 Antikalar Kanun uyarınca, devlet topraklarındaki tüm göktaşlarının Smithsonian Enstitüsüne ait olduğunu ileri sürmektedir. 10 Eylül 2012 tarihli BLM Direktifi ile kamu arazisinde bulunan meteorların Federal Devlete ait olduğu iddiası yenilenmiştir. Kamu arazisinde bilimsel, eğitim veya ticari amaçlarla, meteoritlerin sistematik olarak aranması için izinler alınabilir; ancak günlük ve sınırlı göktaşı avcılığı için izin gerekmemektedir<sup>26</sup>.

**Birleşik Krallık Hukuku**, göktaşlarını özel mülkiyete tabi tutan sistemlerden bir diğeridir. Common Law hukukunun temel ilkelerine göre,

<sup>24</sup> CLARKE/ PLOTKIN/ McCOY, s. 242; BURKE, s. 90, 91. Bir başka olayda, 1954 yılında Alabama'nın Sylacauga kentinde bir evin çatısına düşen bir meteor; masada duran bir radyoya düştü ve kiracı olan Ann E. Hodges'a kolunu ve kalçasını yaralayacak şekilde çarptı. Göktaşı, ev sahibi ile kiracı arasında kimin taşın sahibi olduğu konusunda uyuşmazlığa neden oldu. Daha sonra göktaşına Sylacauga polis şefliği tarafından el konuldu ve Hava Kuvvetleri'ne teslim edildi. Hem ev sahibi hem kiracı taşın mülkiyetini, özel mülkiyet araziye düştüğü için talep ettiler. Sonuç olarak, mahkeme taşın mülkiyetinin özel mülkiyete tabi olduğuna karar verdi. Ardından ev sahibi, taşın mülkiyetini belirli bedel karşılığında kiracıya devretti. Kiracı, alıcı bulamayınca taşı Alabama Doğal Tarih Müzesine bağışladı. Olay için bkz. MERRILL, s. 471.

<sup>25</sup> NORTON/ CHITWOOD, s. 196; CLARKE/ PLOTKIN/ McCOY, s. 258.

<sup>26</sup> Bureau of Land Management, Instruction Memorandum No. 2012-182; <https://www.blm.gov/policy/im-2012-182-0>; e.t. 27.12.2017.

Birleşik Krallık Mahkemesi kararlarında konuyla doğrudan ilgili karar mevcut değildir. Ancak buna rağmen, bir meteorun bulunduğu arazinin veya binanın sahibine ait olacağı kuşkusuzdur<sup>27</sup>. İngiliz doktrininde yapılan bir değerlendirmede, South Staffordshire Water Co v. Sharman davasında mahkemenin verdiği kararın, göktaşlarına da uygulanacağı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu davada<sup>28</sup>, bir çalışanın işverenin sahip olduğu bir havuzu temizlerken bulduğu altın yüzüklerle ilgili olarak Lord Russell "*Genel prensip, herkesin maliki olduğu ve üzerinde kontrol etme ve yetkisiz müdahaleyi önleme niyeti gösterdiği arazide veya evde, bir yabancı tarafından bir şey bulunması halinde, bulunan eşyanın mülkiyetini arazi sahibine aittir. Bu nedenle, bir hizmetkar tarafından bulunan yüzüğün bulunduğu yerin sahibine ait olduğu anlamına gelmektedir*" şeklinde karar vermiştir. Bu mahkeme kararına dayanarak yapılan değerlendirmede, göktaşlarının mülkiyetinin de bulanın değil, arazinin sahibinin olacağı sonucuna varılmıştır<sup>29</sup>.

Göktaşlarının özel mülkiyete tabi olduğu bir diğer ülke ise **Kanada'dır**. Quebec eyaleti hariç Kanada'da da Common Law sistemi hâkimdir. Ouebec eyaletinde ise Fransız Hukuku temelli ve Fransız Hukuku benzeri bir sistem söz konusudur. Kanada'daki çoğu vakada göktaşlarının mülkiyeti arazi malikine aittir<sup>30</sup>. British Columbiası Temyiz Mahkemesinde, ipotekli arazide ağacın bu arazinin bir parçası olduğu gibi, retorik olarak karaya düşen bir göktaşının da onun bir parçası haline geleceğine karar verilmiştir<sup>31</sup>. Ayrıca göktaşları maden mevzuatı uyarınca "*talep edilebilir bir hak*" olarak değerlendirilmektedir. Bu cisimler satılabilir ve bunları bulanın bildirme yükümlülüğü yoktur<sup>32</sup>. Dolayısıyla Kanada Hukuku kapsamında göktaşlarının alınıp satılması ve özel hukuk kişilerinin edinebilmesi açısından tam bir serbestî vardır. Sadece bu buluntular, yurt dışına çıkarılmak istediğinde Kanada devleti müdahale etmektedir<sup>33</sup>.

<sup>27</sup> SCHMITT, s. B8.

<sup>28</sup> 1896, 2 Q.B. 44; 65 L.J.Q.B. 460.

<sup>29</sup> SCHMITT, s. B8. "*Kimin toprağında bulunursa bulunsun göktaşının mülkiyeti, tıpkı altın, gümüş gibi kraliyete aittir*" şeklinde görüş için bkz. POP, s. 150.

<sup>30</sup> NORTON/ CHITWOOD, s. 196; SCHMITT, s. B6.

<sup>31</sup> MacCrimmon et al. v. Smith et al., 12 B.C.R. 377, 384 (1906).

<sup>32</sup> Karar için bkz. SCHMITT, s. B6.

<sup>33</sup> NORTON/ CHITWOOD, s. 196; SCHMITT, s. B7; Kanada Kültür Varlıkları İhracat Kontrol Listesi m. 1 tanımlarda göktaşı, "*dünya dışı kaynaklı bir doğal olarak oluşan bir nesne anlamına gelmektedir*" şeklinde tanımlanmıştır.

Göktaşının mülkiyeti ile ilgili doğrudan karar bulunan bir diğer ülke, **Fransa**'dır. On dokuzuncu yüzyılda, Fransız Mahkemelerinde göktaşları ile ilgili iki ayrı dava görülmüş ve Medenî Kanun uyarınca bu uyuşmazlıklar çözümlenmiştir. Bunlardan ilki; Vollard v. Douillard davasıdır<sup>34</sup>. Bu davada hâkim, bulucunun göktaşlarını arazinin yüzeyinde bulduğu iddiasını değerlendirirken, arazinin çitle çevrili olmadığı, üzerinde girilmeyeceğine ilişkin herhangi bir ibare bulunmadığı veya araziye giriş malikin muhalefet göstermediği gibi hususları da göz önüne alarak karar vermiştir. Sonuç olarak, göktaşlarının zilyetlik kuran kimsenin mülkiyetine girdiği ve bu cisimler üzerinde zilyetlik kurma işlemi ile birlikte bulunan maliki olduğu kabul edilmiştir<sup>35</sup>.

Fransız hukukunda bir diğer davada<sup>36</sup>, bir toprağın içinde 50 cm gömülü bir göktaşını keşfeden kimse ile arazinin maliki arasında iki yönlü bir uyuşmazlık ortaya çıkmıştır. Arazide çalışan kiracı çiftçi zilyetliği tesis eden olarak ve arazi maliki de malik olmasından dolayı hak iddia etmekteydi. Mahkeme tarafından Fransız Medenî Kanunu'nun 546 ve 551. maddeleri uyarınca, göktaşının "*düştüğü noktada kendi kendisine toprakla birleştiği ve ona katıldığı ...*" gerekçesiyle arazi malikinin göktaşının da maliki olduğuna karar verilmiştir<sup>37</sup>.

**Japon** Hukukunda, göktaşları sahihsiz eşya olarak değerlendirilmiş ve Japon Medenî Kanunu (Minpou) 239. maddesi uyarınca bulan kimsenin sahihsiz bir eşyayı mülkiyet iddiası ile elinde bulunduran ilk kişi olduğu için, malik olduğu belirtilmiştir. Japon hukukunda, zilyetliği ilk defa kuran kişinin göktaşı üzerinde mülkiyeti kazandığı kabul edilmektedir<sup>38</sup>.

**Çin**'in Kuzeybatısında Sincan Uygur Özerk Bölgesinde yer alan Altay Dağlarında, Zhuman Ramazan adlı bir çoban muazzam bir göktaşı

<sup>34</sup> M. F. 1842 CS, Bourbon-Vendee, 1842, Tribunal civil, 31 Ağustos (M. Savin, Pr.).

<sup>35</sup> SCHMITT, s. B7.

<sup>36</sup> Toche'de c. Descordes et Lejean (DT 98, 2, 507, Tribunal civil d'Aix, 1898 Ocak 17 (M. Schoell, Pr.).

<sup>37</sup> Toche davasının Fransız Kanunlar raporunun editörü, sadece toprak yüzeyinde kalan bir meteorun mülkiyetinin *res nullius* (sahipsiz bir şey) olarak değerlendirilebileceği ve bu sebeple ihraz yoluyla mülkiyetinin kazanılıp kazanılamayacağı hakkında zor bir soru yöneltti. SCHMITT, s. B7. Şüphesiz ki; toprak yüzeyinde kalan göktaşı parçalarının taşınmaz ile aralarındaki bağlantı sıkı bir şekilde olmadığından ihraz yoluyla kazanılması mümkündür.

<sup>38</sup> Meteorite Magazine, Pallasite Press, 8-9. Cilt, 2002, s. 29; SCHMITT, s. B7.

keşfetmiştir. Yaklaşık üçyüzyirmi milyon dolar değerindeki bu göktaşını, otuz yıldan fazla koruyan çoban, 2001 yılında Altay Belediyesi'nin göktaşını talep etmesi üzerine, taraflar arasında mülkiyet hakkı çekişmeli hale gelmiştir. Belediye, Çin Anayasası ve Medeni Kanunu uyarınca, madenler üzerinde ilk kez zilyetlik kuran kimselerin mülkiyeti kazanamayacaklarını; madenlerin, ormanların, bataklıkların, suların, otlakların, dağların devlete ait olduğunu iddia etmiştir. Zhuman ise göktaşının doğal bir kaynak olarak değerlendirilemeyeceğini; onu ilk defa kendisinin kiraladığı arazide bulunduğunu savunmuştur. Dava açıldıktan üç yıl sonra, belediye ile keşfeden kişi mahkeme dışında anlaşmışlar ve göktaşının bulunduğu taşınmazın mülkiyeti karşılığında zilyede tazminat ödenmiştir<sup>39</sup>.

**Yeni Zelanda** Hukukunda, göktaşları vb. cisimler üzerinde özel kişilerin tasarruf yetkisi tanınmış, ancak birtakım özel durumlar için bildirim yükümlülüğü ve sınırlamalar getirilmiştir. Yeni Zelanda'da kültür ve tabiat varlıklarını koruma amaçlı 1975 tarih ve 41 sayılı Antikalar Kanunu m. 2 (f) uyarınca, göktaşları, antika olarak sınıflandırılmış ve bunların hükümetten izin alınmaksızın ihraç edilemeyecekleri (m 5) kabul edilmiştir. Ayrıca madde 11'de, göktaşının bulucusunun belirli hükümet yetkililerini bilgilendirmekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Yeni Zelanda'da meteor satışları, kayıtlı toplayıcılarla veya lisanslı ikinci el bayilerle sınırlandırılmıştır<sup>40</sup>.

**Arjantin** Hukukunda, buluntuların mülkiyeti Medeni Kanun hükümlerine tabidir ve bu hükümlere göre, buluntuların sahibi arazi malikidir. Ancak Arjantin'in Chaco Eyaleti Anayasasına göre, bölgedeki meteorlar vilâyete aittir ve bunların kamu malı niteliğini ilân edildikten sonra koruma altına alınmaktadır<sup>41</sup>. Bu düzenlemenin sebebi, eyalette bulunan Campo del Cielo meteorudur<sup>42</sup>. Anayasaya dayanılarak hazırlanan 10.03.1990 tarih ve 3563 sayılı Chaco Eyaleti Kanunu da, eyalet polisini, eyalet topraklarındaki

<sup>39</sup> KAN Karoline/IVES Mike, Meteorite Finder Fights China's (Mostly Terrestrial) Property Law; The New York Times, 2017; <https://www.nytimes.com/2017/04/08/world/asia/china-meteorite-property-law.html>; e.t. 27.12.2017.

<sup>40</sup> SCHMITT, s. B8; BARKER Sır Ian, Protection of Cultural Heritage Items in New Zealand, Art and Cultural Heritage: Law, Policy and Practice, Cambridge, 2016, s. 145-146.

<sup>41</sup> Chaco Eyaleti Anayasası, bölüm 10

<sup>42</sup> Bu meteor dünyadaki en büyük ikinci meteor niteliğinde olup, 37 ton ağırlığındadır. Söz konusu meteoru bu büyüklüğüne rağmen çalma girişimleri olmuştur. <http://www.milliyet.com.tr/bir-tonluk-meteor-caldilar/dunya/detay/2067497/default.htm>

göktaş buluntularının korunması için "gözetme ve koruma kurallarını yerine getirmeye" çağırılmaktadır<sup>43</sup>.

### **b) Göktaşlarının Kamu Mülkiyetine Tabi Olacağını Kabul Eden Sistemler**

Göktaşlarının kamunun hüküm ve tasarrufuna tabi olduğunu kabul eden sistemler de ülkelere göre farklılıklar arz etmektedir. Bazı ülkeler göktaşlarını kültür varlığı veya define olarak kabul etmiştir. Bu sebeple, söz konusu cisimler üzerinde özel mülkiyete izin verilmez; ancak bulucusuna yaptığı emek veya cismin değeri üzerinden birtakım ödül ve tazminat ödenir. Bunun haricinde ödül veya tazminat ödemeksizin doğrudan devlet tarafından göktaşlarına el konulduğu sistemler de vardır. Aşağıda bunlar sırasıyla ele alınmaktadır.

**İsviçre** Hukukunda, göktaşları bilimsel değer taşıyan şeyler olarak kabul edilmiş ve bu cisimlerin özel mülkiyete tabi olmadığı düzenlenmiştir. İsviçre Medenî Kanunu'nun (*Schweizerisches Zivilgesetzbuch*) 724. maddesine göre, göktaşlarının mülkiyeti kantonun (eyalet) hüküm ve tasarrufu altındadır ve bulucuya, cismin değerinden daha yüksek olmayacak şekilde tazminat ödenir<sup>44</sup>. İlgili maddeye göre, sahipsiz doğal cisimler ve bilimsel değeri olan eserler, topraklarında bulunduğu kantonun malıdır. Bu maddenin ikinci fıkrasına göre (Art. 724/2) bu nesnelere, yetkili kanton makamlarının izni olmaksızın temlik edilemezler. İsviçre Hukukunda bilimsel nesnelere; dünyada var olan ve insan gelişimine ait, tarihi devirlerin önemli olduğu nesnelere. Ancak kanun koyucu, sahipsiz kültür varlıkları niteliğinde olan, taşınır eşya niteliğindeki bitki, insan ve hayvan kalıntılarını (iskelet vs.), mineraller, meteorlar ve fosilleri de bilimsel eşya olarak düzenlenmiştir<sup>45</sup>.

<sup>43</sup> NORTON/ CHITWOOD, s. 196; NORTON/ CHITWOOD, s. 196; SCHMITT, s. B6; POP, s. 150.

<sup>44</sup> Madde 724 ZGB, doğal ve kültürel varlıkların korunması, bu varlıkların bilimsel olarak sömürülmesi ve bunun yanı sıra halka açık koleksiyonların kurulmasına karşı kamu yararını güvence altına alır. Bkz. BİLİND-ZİMMERMANN Beatrice, Das Schuldinterlokut in der Hauptverhandlung, Juris Druck und Verlag, 1975, s. 74.

<sup>45</sup> GMÜR Max/ WABER Paul, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch: Sachenrecht. 1. Abt. Art. 641-729. 2. Abt. Art. 730-918, s. 478; BİLİND-ZİMMERMANN, s. 74.

**Almanya’da**, göktaşları<sup>46</sup> define olarak değerlendirilmiş ve bu konudaki uyumsuzluk BGB § 984’e göre çözümlenmiştir<sup>47</sup>. Bu düzenlemeye göre, sahibi tarafından uzun süre önce saklanmış, sahihsiz, taşınır eşyanın (hazinenin) keşfedilmesi ile bu eşya üzerinde, gizlendiği taşınmazın maliki ile keşfedenin yarı yarıya paylı mülkiyeti söz konusu olur. Bu sebeple, göktaşlarının bulunduğu arazinin kamu veya özel mülkiyete tabi olması oldukça önemlidir. Daha önce izah edildiği üzere Almanya’da Neuschwanstein I ve Neuschwanstein II adlı iki parça göktaşı bulunmuştur. Bavyera Eyaleti, bunların Alman kanununa göre hazine olarak nitelendirmiş ve ortak mülkiyet iddiasında bulunmuştur (§ 984 BGB). Bavyera Eyaleti yetkilileri, Neuschwanstein I göktaşının yarısını, söz konusu cismin bulucularından mahkeme dışı anlaşmalarla satın almıştır. Bu parça korunmuş bir şekilde Temmuz 2003’ten beri Nördlingen’deki Riescrater Müzesi’nde ziyarete açıktır<sup>48</sup>.

Almanya’da Bavyera Eyaleti haricinde, diğer eyaletlerde, özel bilimsel veya kültürel önem taşıyan bir maddenin, özel arazide veya kamu arazisinde bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, otomatik olarak ve tamamen devletin mülkiyetine dâhil olacağı kabul edilmiştir<sup>49</sup>. Böylece bulucular ve malikler devletten bir bedel veya ödül talep edemezler. Bununla birlikte, zaman zaman tazminat veya ödül alırlar. Sadece Bavyera’da böyle bir *Schatzregal* kuralı<sup>50</sup> olmadığı için uyumsuzluğun çözümü Medeni Kanun (BGB) hükümlerine göre yapılır.

<sup>46</sup> Alman doktrininde göktaşlarının eşya niteliği tartışılmıştır. Göktaşlarının, yıldızlar ve bulutlar ile birlikte örneklendirilerek insan hâkimiyetine uygun olmadığı ve bu sebeple BGB 90 kapsamında eşya olarak nitelendirilemeyeceği belirtilmiştir. WIELING Hans Josef, Sachenrecht, Band 1, 2. Auflage, 2006, s. 55. Ancak şüphesiz ki; bu değerlendirme dünyaya düşmemiş gök taşları içindir. Dünyaya düşmüş ve yeryüzünde bulunan göktaşı parçaları üzerinde hakimiyet kurulabileceği için eşya niteliğindedir.

<sup>47</sup> NORDMEYER Arne/ KASSID Jasmin, Wem gehört der gestrandete. Meteorit? – Extraterrestrische Objekte und die deutsche Eigentumsordnung, Ad Legendum. 1/2011, 2011, s. 32 vd.; OBERST, J. /HEINLEIN, D./ KÖHLER, U./ SPURNY, P.; The Multiple Meteorite Fall Of Neuschwanstein: Circumstances Of The Event And Meteorite Search Campaigns; Meteoritics & Planetary Science 39, Nr 10; 2004, s. 1638; FAUST, s. 29; SÜß, s. 33.

<sup>48</sup> OBERST/ HEINLEIN/ KÖHLER./ SPURNY, s. 1637; NORDMEYER/ KASSID, s. 33; SÜß, s. 34.

<sup>49</sup> NORDMEYER/ KASSID, s. 35.

<sup>50</sup> NORDMEYER/ KASSID, s. 35. Saklanmış, terk edilmiş hazinelerin bir başka (devir) tasarrufa gerek kalmadan keşfedilmesiyle devletin malı haline gelmesi, yasal bir düzenlemedir. Bkz. WIELING, s. 526 vd.



Göktaşlarının kamunun mülkiyetine tabi olacağını düzenleyen bir diğer ülke, **Avustralya**'dır. Göktaşı bakımından zengin Nullarbor Ovası, Batı ve Güney Avustralya'da yer almaktadır. Avustralya'da altı eyaletin dördünde ve iki bölgede (Batı Avustralya, Güney Avustralya, Tazmania ve Kuzey Bölgesi), devlet müzelerinin mütevelli heyetleri, kanunlar ile devletin elinde bulundurulmaktadır. Bu düzenlemelere göre, göktaşlarını bulanların müzelere teslimiyükümlülüğü dışında bunları bir başka şekilde tasarruf etmeleri yasaktır. Ancak bulucuların masrafları tazmin edilir. Göktaşını bulan, bildiren veya onları muhafaza altına alan kimselere mütevelli heyetinin takdirine bağlı olarak ödül verilebilmektedir<sup>51</sup>. Avustralya'da göktaşları ile ilgili olarak bölgelere göre değişen dört kanun vardır: 1973'de değiştirilen 1969 tarihli Müze Kanunu, ; Güney Avustralya Müze Kanunu 1976, Kuzey Avustralya Meteoritler Kanunu 1973, Tazmania Meteoritler Kanunu 1988 şeklinde sıralanabilir<sup>52</sup>.

Federal Kültür Varlıklarını Koruma Kanunu (1986), Federal Kültürel Miras Komitesinden ihracat izni alınmamış Avustralya buluntularının ihracatını yasaklamaktadır<sup>53</sup>. Bu kanuna göre, numuneleri özel mülkiyet haline gelen Avustralya koleksiyonlarında göktaşları için "İzin Belgesi" düzenlenebilir. Eyalet Müzesi koleksiyoncuları, uygun gördükleri ruhsatları yayınlama ve bunları Canberra'daki Kültürel Miras Komitesine arşivleme yetkisine sahiptir. Ancak, kalıcı numune ihraçları için Kültürel Miras Komitesinden izin alınması gerekir.

**Çekya** Hukukunda, belirli bir mevzuat veya mahkeme kararı olmamasına rağmen, hem sosyalizm döneminde hem de sonraki dönemlerde, arazi sahipleri tarafından bulunan cisimlerin bir bedel karşılığında müzelere teslim edileceği kabul edilmiştir<sup>54</sup>.

---

<sup>51</sup> SCHMITT, s. B6; MCCALL G.J.H/ BOWDEN, A.J./ HOWARTH R.J., The History of Meteoritics and Key Meteorite Collections: Fireballs, Falls and Finds. Geological Society, London, 2006, s. 9.

<sup>52</sup> Museum Act 1969, (amended 1973) Western Australian Consolidated Acts; South Australian Museum Act 1976, South Australian Consolidated Acts; Meteorites Act 1973, Tasmanian Consolidated Legislation; and Meteorites Act 1988, Northern Territory Consolidated Acts.

<sup>53</sup> Avustralya mahkemelerinin ve hükümetlerinin UNESCO 1970 sözleşmesi kapsamındaki görevleri yerine getirmelerini sağlayan kanundur. Bkz. SCHMITT, s. B6.

<sup>54</sup> SCHMITT, s. B7.

**Danimarka** Hukukunda, Müze Kanunu m. 36'da "eşsiz bilimsel değere sahip jeolojik nesnelere" in bir devlet müzesine teslim edilmesi gerektiği kabul edilmiştir. Ayrıca Kanun'un 31. maddesinde, Danimarka'da bulunan fosil, alt-fosil veya meteor niteliğindeki jeolojik, botanik veya zoolojik nesnelere, benzersiz bilimsel nitelikte veya sergilenmeye değer olmak şartıyla devletin mülkiyetinde olduğu ve bu nesnelere bulan kimselerin, Danimarka Tabiat Tarihi Müzesine teslim etmesi gerektiği esası benimsenmiştir. Söz konusu kanun m. 36. b/3 uyarınca müze, bulucunun bu yükümlülüğünü yerine getirilmesinde sağladığı hız ve cismi koruması ölçüsünde piyasa değerini esas alarak bir ücret takdir eder<sup>55</sup>.

**Hindistan**'da, Gelir ve Tarım Dairesi, 28 Nisan 1885 tarihli 45G-22-13 Kararında, Simla'da, "*düşen tüm aerolitler kendileri ve tüm belgeleri ile birlikte, Kalküta Hükümeti Jeoloji Müzesi'ne gönderilmelidir*" şeklinde idari işlem tesis edilmiştir. Ulusal hükümet tarafından tüm mahalli yönetimlere gönderilen genelgede, yerel birimlerin bu karara<sup>56</sup> uymak zorunda olduğu kabul edilmiştir. Müze, Hindistan Jeoloji Araştırması Direktörlüğü tarafından kontrol edilmektedir. Hindistan'da buluntular için tazminat ödenmez ve yeni bir bulgunun zilyetliği genellikle Hindistan'ın Jeoloji Araştırması temsilcisi veya mahalli polis tarafından iktisap edilir<sup>57</sup>.

## 5. Türk Hukukunda Göktaşlarının Tabi Olacağı Hukukî Rejim

Asteriod veya meteoritlerin yeryüzüne düşen parçacıkları olan göktaşları, hukukî olarak taşınır eşya niteliğindedir<sup>58</sup>. Bu sebeple, bunların mülkiyeti ele alınırken, kanunun öncelikle taşınır mülkiyetinin kazanılması hükümleri

<sup>55</sup> NORTON/ CHITWOOD, s. 196; SCHMITT, s. B7; POP, s. 150; BUCHWALD Vagn F.; A New Danish Iron Meteorite, Felsted, And A New Danish Law, Involving Meteorites, Meteoritics, Vol. 25, 1990, s. 351,352.

<sup>56</sup> No. 14870-14883-119, 1914 Aralık 19 tarihli ve M-1184, 9 Haziran 1925 tarihli.

<sup>57</sup> NORTON/ CHITWOOD, s. 196; SCHMITT, s. B7; POP, s. 150.

<sup>58</sup> 1967 (Outer Space Treaty) Uzay Antlaşması'nın I. maddesine göre, "*uzayın araştırılması ve kullanılması ..... bütün insanlığa tahsis edilmiştir*". Uzay Antlaşması'nın II. maddesi, I. maddeyi tamamlar nitelikte olup, bu maddede uzayın kesinlikle devletlerin egemenliğine konu olmayacağını düzenlemiştir. Bu düzenlemelere rağmen uzay ve gökcisimleri üzerindeki mülkiyet tartışmaları sona ermemiştir. Bir kısım görüşler, bu düzenlemelerin uzay üzerindeki devletlerin egemenlik hakkını ortadan kaldırdığını; ancak özel hukuktan kaynaklanan mülkiyet yetkisini sonlandırmadığını belirtmiştir. Ancak egemenlik olmadan özel mülkiyet tanınması mümkün değildir. Tartışmalar için bkz. CHERIAN Jijo George/ ABRAHAM Job, Concept of Private Property in Space – An Analysis, Journal of International Commercial Law and Technology, Vol. 2 (4), 2007, s. 215 vd; POP, s. 61 vd.

açısından incelenmesi gerekmektedir. Şüphesiz ki; göktaşlarının mülkiyetinin kazanılması önceki malikin iradesine dayanmadığı için taşınır mülkiyetinin aslen kazanılması niteliğindedir. Ancak bu tür bir kazanmanın, taşınır mülkiyetinin aslen kazanılması hallerinden hangisine tabi olacağı sorusunun cevaplanması gereklidir. Çalışmanın konusunu da oluşturan bu sorunun tespiti oldukça önemlidir. Bu kapsamda “göktaşları, TMK m. 773 kapsamında bilimsel değeri olan eşya mı, TMK m. 767 kapsamında mülk edinmeye elverişli sahihsiz bir eşya mı yoksa 3213 sayılı Maden Kanunu kapsamında bir maden midir?” sorusunun tartışılması gerekir<sup>59</sup>. Buna verilecek cevaba göre, göktaşlarının kamu veya özel hukuk kişilerine ait bir taşınır eşya olup olmadığı hususu da aydınlanacaktır.

#### a) Bilimsel Değeri Olan Eşya

Bilimsel değeri olan eşyanın mülkiyeti, TMK m. 773’te düzenlenmiştir. Buna göre bilimsel değeri olan eşya, benzerlerine az rastlanan sanat, tarih veya doğa bilimi açısından önem arz eden eserler veya doğal şeylerdir. Türk doktrininde, bilimsel değeri olan eşya olarak, insan veya hayvan iskeletleri, kemikleri ve fosilleri, antikalar, tarihî ve sanatsal eserler, eski paralar, jeolojik değeri olan taşlar ve göktaşları sayılmıştır<sup>60</sup>. Ancak TMK m. 773, bilimsel değeri olan taşınır eşyanın mülkiyetinin özel kanunlara tabi olduğu kabul edilmiştir.

TMK m.773’ün gerekçesinde, bu hükmün İsviçre Medenî Kanunu’nun 724. maddesinde düzenlendiği gibi, 743 sayılı TKM m. 697’de “*Fenni bir kıymeti haiz eşya*” başlığı yerine “*Bilimsel değeri olan eşya*” başlığının

<sup>59</sup> Göktaşı hukuken bir "sahipsiz define" olarak nitelendirilirse, hazineyi gizleyen ve bilinmeyen orijinal sahibinin mülkü ölüm tarihinde kaybettiği teorisi üzerine devlet malı olurdu. Yeni bir meteor bulunması halinde, kasıtlı olarak bir kimse tarafından gizlenmediği, gömülmediği veya saklanmadığı için, bu cisim define olarak kategorize etmek ve defineye ilişkin şartların uygulamak pek mümkün değildir. Çünkü göktaşı definenin şartlarını taşımamaktadır. Ayrıca, define, o kadar uzun zamandır gizli kalmış olmalı ki, bu sebeple mal sahibi artık tespit edilememektedir. **Bu sebeple, göktaşı define olarak değerlendirilmez.** Bkz. WIELING, s. 153; Birleşik Krallık hukukundaki benzer bir değerlendirme için SCMHITT, s. B8.

Göktaşı, TMK m. 769-771 arasında düzenlenen “bulunmuş eşya” kavramına dâhil değildir. Bu hükümlerin uygulanabilmesi için, eşyanın sahipli olması gerekir. Ancak üzerinde hiç mülkiyet hakkı kurulmamış taşınır eşya olan niteliğindeki göktaşlarına bu hükümlerin uygulanması söz konusu değildir.

<sup>60</sup> EREN Fikret, Mülkiyet Hukuku, 4. Baskı, Ankara, 2016, s. 516; OĞUZMAN Kemal/ SELİÇİ Özer/ OKTAY-ÖZDEMİR Saibe, Eşya Hukuku, 16. Bası, 2013, s. 758.

kullanıldığı belirtilmiştir. Ayrıca söz konusu maddenin gerekçesinde, ülkemizde bilimsel değeri olan eşyaların ilgili özel kanuni düzenlemelerle korunduğu belirtilmiş ve bu özel düzenlemelere yollama yapılmıştır.

TMK m. 773'te atıf yapılan kanun, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'dur<sup>61</sup>. Bu kanuna göre, korunacak eşyalar taşınır veya taşınmaz olduğu fark etmeksizin; kültür ve tabiat varlıklarıdır. KTVKK m. 3/a-1 ve 2'de kültür varlıkları ve tabiat varlıkları kavramları tanımlanmıştır.

Kanun'a göre kültür varlıkları, *“tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklar”* olarak tanımlanmıştır (KTVKK m.3/a-1). Göktaşlarının niteliği itibari ile kültür varlığı olmadığı tartışmasızdır.

Göktaşları açısından tartışmalı olan, bunların tabiat varlığı olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir. Kanun koyucu tarafından tabiat varlıkları, *“jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerler”* olarak tanımlanmıştır (KTVKK m.3/a-2). Bu tanımlamaya göre, bir varlığın tabiat varlığı olabilmesi için şu üç unsuru taşıması gerekmektedir. Bunlar, eşyanın jeolojik devirlere, tarih öncesi devirlere veya tarihi devirlere ait olması, kültür varlıklarının aksine ender olmaları veya nitelikleri ve estetik değerleri bakımından korunmalarının gerekli olması ve yer altı, yer üstü veya su altında bulunmaları şeklinde sıralanabilir. KTVKK m. 5'e göre, bu Kanun kapsamında korunması gereken kültür ve tabiat varlıklarının mülkiyeti, taşınır ve taşınmaz niteliği fark etmeksizin –kanun koyucunun deyimi ile- devlet malı niteliğindedir<sup>62</sup>.

<sup>61</sup> Bu kanunun amacı, korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmek olarak belirlenmiştir.

<sup>62</sup> Kanunda geçen devlet malı kavramı, özel hukuka özgü mülkiyet kavramından farklı bir anlama gelmekte olup, kültür ve tabiat varlıklarını korumak ve onların bu niteliğini ortaya koymak için seçilmiş bir kavramdır. Devlet malı niteliğinde olması, kültür ve tabiat varlıklarının mutlaka devletin elinde olmasının zorunlu olmadığı; özel hukuk kapsamında maliklerin kamunun talimatlarına uygun bir şekilde eşyadan faydalandıkları sürece, eşya üzerinde mülkiyet haklarının devam edebileceği anlamına gelmektedir. Bkz.

KTVKK m. 23'te, taşınır bir varlığın tabiat ve kültür varlığı olarak korunması için, jeolojik, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait, jeoloji, antropoloji, prehistorya, arkeoloji ve sanat tarihi açılarından belge değeri taşıyan ve ait oldukları dönemin sosyal, kültürel, teknik ve ilmi özellikleri ile seviyesini yansıtan bir varlık olması gerektiği kabul edilmiştir. Söz konusu hükme bakıldığında; göktaşlarının tarih öncesi veya tarihi döneme ait olmayıp; dönemin kültürel, sosyal, teknik ve ilmi özelliklerini de yansıtmadığından kültür ve tabiat varlığı olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

KTVKK m. 23'e göre, taşınır kültür ve tabiat varlıkları, sayma yöntemiyle ve tahdidi olarak belirlenmiştir. Kanun metninde oldukça geniş bir şekilde ve sayma yöntemi ile kültür ve tabiat varlıkları belirlenmiş olmasına rağmen, göktaşlarından bahsedilmemiştir. KTVKK m. 23'te, tabiat varlığı-kültür varlığı ayrımı yapılmaksızın korunması gereken taşınır varlıklar belirlenmiştir<sup>63</sup>. Söz konusu düzenleme incelendiğinde, tabiat varlığı

---

KANADOĞLU Sabih, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku, 3.Baskı Ankara, 2007, s. 89; ÇOLAK Nusret İlker, Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku, II. Baskı, 2015, s. 513. KTVKK'da bahsedilen "devlet malı" kavramı ne kadar farklı bir anlamı çağrıştırıyor olsa da kamu mallarından farklı bir anlam taşımadığı hakkında bkz. ERSÖZ, A. Kürşat, Türk İdare Hukuku Kapsamında Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması, 2017, s. 171. Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki mallara "kamu malları" denir. EREN, s. 281; GÜLAN Aydın, Kamu Mallarından Yararlanma Usullerinin Tâbi olduğu Hukuki. Rejim, İstanbul, 1999, s. 131 vd. Doktrinde, özel mülkiyet- kamu mülkiyeti ayrımının uygun olmadığı, mülkiyet kavramının özel hukuka ait olduğu, kamu mülkiyeti yerine "devletin hüküm ve tasarrufu altında" olma ifadesinin daha uygun olduğu hakkında bkz. BAŞPINAR Veysel, Mülkiyet Hakkını İhlal Eden Müdahaleler, Ankara, 2009, s. 102.

<sup>63</sup> KTVKK m. 23'te sayılan korunması gereken taşınır kültür ve tabiat varlıkları şunlardır: *Her çeşit hayvan ve bitki fosilleri, insan iskeletleri, çakmak taşları (sleks), volkan camları (obsidyen), kemik veya madeni her türlü aletler, çini, seramik, benzeri kap ve kacaklar, heykeller, figürinler, tabletler, kesici, koruyucu ve vurucu silahlar, putlar (ikon), cam eşyalar, süs eşyaları (hulliyat) yüzük taşları, küpeler, iğneler, askular, mühürler, bilezik ve benzerleri, maskeler, taçlar (diadem), deri, bez, papirus, parşümen veya maden üzerine yazılı veya tasvirli belgeler, tartı araçları, sikkeler, damgalı veya yazılı levhalar, yazma veya tezhipli kitaplar, minyatürler, sanat değerine haiz gravür, yağlıboya veya suluboya tablolar, muhallefat (relique'ler), nişanlar, madalyalar, çini, toprak, cam, ağaç, kumaş ve benzeri taşınır eşyalar ve bunların parçaları, Halkın sosyal heyetini yansıtan, insan yapısı araç ve gereçler dahil, bilim, din ve mihaniki sanatlarla ilgili etnografik nitelikteki kültür varlıkları. Osmanlı Padişahlarından Abdülmecit, Abdülaziz, V. Murat, II. Abdülhamit, V. Mehmet Reşat ve Vahdettin ve aynı çağdaki sikkeler, bu Kanuna göre tescile tabi olmaksızın yurt içinde alınıp satılabilirler. Bu madde kararına girmeyen sikkeler bu Kanunun genel hükümlerine tabidir. b) Milli tarihimizdeki önemleri sebebiyle, Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna ait tarihi değer taşıyan belge ve eşyalar, Mustafa Kemal ATATÜRK'e ait zati eşya, evrak, kitap, yazı ve benzeri taşınurlar".*

niteliğinde sayılan varlıklar, hayvan ve bitki fosilleri, insan iskeletleri, çakmak taşları (sleks), volkan camları (obsidyen), kemik veya madeni her türlü aletlerdir. Bu sayılan taşınır tabiat varlıkları arasında göktaşları yer almamaktadır.

TMK m. 773'te yer alan bilimsel değeri olan eşyaların mülkiyetini düzenleyen hükmün kaynağı, (ZGB Art. 724) İsviçre Medeni Kanunu m. 724'tür. Bu hüküm, 20.6.2003 tarihli Federal Kanun ile değiştirilmiştir ve bu değişiklik 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sahipsiz bilimsel değeri olan eşyaların kantonlara ait olmasını öngören önceki düzenlemede, önemli bir bilimsel değere sahip olması şart iken; yeni düzenleme ile sadece bilimsel değere sahip olması yeterli görülmüştür. Bunun sonucunda bilimsel değeri olan varlıklar önemli olup olmadığına bakılmaksızın İsviçre Medeni Kanunu madde 724 (Zivilgesetzbuch- ZGB Art. 724) hükmüne tabidir. Bu maddeye göre, sahipsiz doğal cisimler ve bilimsel değeri olan eserler, topraklarında bulunduğu kantonun malıdır. Bu maddenin ikinci fıkrasına göre bu tür şeyler, yetkili kanton makamlarının izni olmaksızın temlik edilmez. Ayrıca, böyle bir eşya iyiniyetle satın alınamayacağı gibi, kazandırıcı zamanaşımı yoluyla da iktisap edilemez (ZGB Art. 724/3)<sup>64</sup>. İsviçre Hukukunda, 20 Temmuz 1970 tarihinden yürürlüğe giren Kantonal Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yönetmeliği'nde (*Kantonale Natur- und Heimatschutzverordnung* -KNHV) göktaşlarının özellikle tabiat varlığı olduğu hususu açıkça düzenlenmiştir. KNHV madde 18'e göre, tabiat varlıkları; fosiller, göktaşları, iskeletler ve minareler gibi bulunan varlıklardır. Bunların bulunması halinde, derhal eser koruma kurullarına bildirilmesi gerekli olup; bu varlıkların bulucusu olmak sonucu değiştirmemektedir<sup>65</sup>.

<sup>64</sup> İsviçre doktrininde söz konusu taşınır eşyaların bulucunun sahiplenmesi ile birlikte, doğrudan eşyanın kamu malı niteliğine geçtiği ya da doğrudan kamu niteliğinde olmayıp kantonların söz konusu eşyalar üzerinde münhasır mülk edinme hakkına sahip oldukları konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bu konuda Kantonal Anıtları Koruma Kanunu (*Der Kantonel Denkmalschutzgesetz*) ZGB Art. 724'ü tekrarlamış ve açıkça bir düzenleme yapmamıştır. Tartışmalar için bkz. WEBER Marc, Unveräusserliches Kulturgut im nationalen und internationalen Rechtsverkehr, Walter de Gruyter, 2002, s. 176 vd.

<sup>65</sup> Benzer bir düzenleme, İsviçre'nin St. Gallen kantonunda, "Tabiat Varlıkları ve Kültür Varlıklarının Korunmasına İlişkin Yönetmelik" (*Verordnung betreffend den Schutz von Naturkörpern und Altertümern*) bulunmaktadır. Bu yönetmeliğin 2. maddesinin 1. fıkrasında, örneğin tabiat varlıkları temel olarak şunlardır denilerek sayma yoluna gidilmiştir. Bu maddeye göre, eski çağlardan kalan bitkiler, insan ve hayvan kalıntıları (iskelet vs.), mineraller, meteorlar, eratik kayalar, fosiller tabiat varlıkları olarak sayılmıştır. Ayrıca, Bern Kantonu Tabiatı Koruma Yönetmeliği m. 36a/2'de (*Naturschutzverordnung*

İsviçre Hukukunda, göktaşlarının bilimsel değeri olan eşya ve özellikle tabiat varlığı niteliğinde olduğu hususu, yukarıda belirtildiği üzere, açıkça düzenlenmiştir<sup>66</sup>. Ancak Türk Hukukunda, TMK m. 773 ve ilgili maddede atıf yapılan kanun olan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda, göktaşlarının mülkiyetine ilişkin hiçbir düzenleme bulunmamaktadır<sup>67</sup>.

Türk Hukukunda kural özel mülkiyet olup, istisna kamu mülkiyetidir. Buna göre, Türk Hukukunda açıkça bir eşyanın kamunun hüküm ve tasarrufuna ait olacağı düzenlenmemiş ise, artık o şey özel hukuk hükümlerine tabidir. Bu sebeple, bu tür eşyalar hakkında taşınır veya taşınır mülkiyeti hükümlerine göre üzerinde mülkiyet kurulması, mülkiyetin devredilmesi ya da sınırlandırılması veya eşyanın hukukî işlemlere konu edilebilmesi mümkündür. Sonuç olarak, göktaşlarının Türk Hukuku açısından bilimsel değeri olan eşyaların özel kanunlarda düzenlenen rejimine tabi olacağı yani KTVKK'a göre kamu malı niteliğinde olduğu söylemek isabetli değildir.

---

(NSchV) göktaşı ile hükümler bulunmaktadır. Bkz. OPILIO Antonius, Arbeitskommentar zum Liechtensteinischen Sachenrecht, Edition Europa Verlag, 2010, s. II, 411.

<sup>66</sup> Kanaatimizce, İsviçre Hukukunda, göktaşlarının tabiat varlığı niteliğinin ve kamu malı olduğunun yönetmelik ile düzenlenmesi, Türk Hukuku açısından uygun değildir. Türk Hukukunda temel hak ve özgürlükler içerisinde düzenlenen mülkiyet hakkının yönetmelik ile düzenlenmesi AY. m. 13 ve 35'e aykırıdır. Çünkü AY. m. 13 ve 35/2'ye göre, mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Bu sebeple, mülkiyet hakkına getirilen sınırlamalar mutlaka kanun ile yapılmalıdır. 1982 Anayasası sistematüğinde temel hak ve hürriyetler içerisinde düzenlenen mülkiyet hakkının kanun haricinde herhangi bir hukuk normu ile sınırlandırılması, AY. m. 13 ve 35'e aykırılık teşkil eder. İsviçre Federal Mahkemesi temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılabilmesi için mutlaka şekli anlamda kanun gerekmediği, temel hak ve özgürlüklerin yönetmelik ile sınırlandırılmasının hukuka uygun olduğuna karar vermiştir. ÜNAL, Şeref, Anayasa Hukuku ve Milletlerarası Sözleşmeler Açısından Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılması, Anayasa Yargısı Dergisi, 1994, Sayı: 11, s. 49. İsviçre Anayasasında mülkiyet hakkı önce bir müessese olarak, sonra ise hak olarak korunduğu hakkında bakınız. Bkz. BAŞPINAR Veysel, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukuku'nda. Mülkiyet Hakkı Teminatı, AÜHF, S. 65 (3), 2016, s. 646.

<sup>67</sup> Taşınır varlıkların korunmasına ilişkin düzenlemeler: 23.3.2010 RG Tarihli ve 27530 sayılı Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklar Koleksiyonculuğu ve Denetimi Hakkında Yönetmelik, 20.4.2009 RG Tarihli ve 27206 sayılı Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik 16.2.1984 RG Tarihli ve 18314 sayılı Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Yurt Dışına Çıkarılması ve Yurda Sokulması Hakkında Yönetmelik, 3.5.1988 RG Tarihli ve 19803 sayılı Etnografik Nitelikteki Taşınır Kültür Varlıkları Hakkında Yönetmelik.

### **b) Maden Niteliği**

Göktaşları, bilimsel değerleri haricinde, ekonomik açıdan da hammadde olarak bir değere sahiptirler. Göktaşları bünyesinde çoğunlukla nikel, demir gibi mineralleri içermekle birlikte, gümüş, altın, bakır, iridyum, platin, redyum, alinyum gibi minerallere de sahip olabilir. Göktaşlarının mineral olarak bir değeri olduğundan, maden olup olmadığının tartışılması gerekir<sup>68</sup>.

Jeoloji bilimi açısından yer kabuğunu oluşturan her türlü mineralin maden niteliğinde olduğu kabul edilmektedir. Ancak hukukî anlamda bir maddenin maden olarak değerlendirilebilmesi için belirli şartları taşıması gerekir. Şöyle ki; 3213 Sayılı Maden Kanunu m. 2'e göre, yer kabuğunda ve su kaynaklarında tabii olarak bulunan, ekonomik ve ticarî değeri olan petrol, doğal gaz, jeotermal ve su kaynakları dışında kalan her türlü madde maden niteliğindedir. Bir varlığın maden sayılabilmesi için jeolojik anlamda maden niteliğinde olması önemli değildir; önemli olan Maden Kanunu kapsamında sayılması ve maden rejimine tabi olmasıdır. Sonuç olarak, bir maddenin maden olarak değerlendirilebilmesi için kanunun ilgili maddeyi maden olarak nitelendirmesi gerekir.

Maden Kanuna göre, bir maddenin maden olarak sayılabilmesi için üç unsurun bulunması gerekir. Bunlardan ilki; yer kabuğunda ve su kaynaklarında doğal olarak bulunma, bir diğeri ekonomik ve ticarî değere sahip olma ve üçüncüsü de, petrol, doğalgaz, jeotermal ve su kaynakları dışında olma şartlarıdır. Bu düzenlemeye bakıldığında, en önemli şart olarak maddenin hem ekonomik hem ticarî bir değer taşıması gerekliliği görülmektedir. Göktaşlarının ekonomik ve ticarî bir değerinin olduğu şüphesizdir. Bu maddelerin alımı, satımı yapıldığı gibi, serbest piyasada yüksek fiyatlara rağbet gördüğü bilinmektedir<sup>69</sup>.

Kanun koyucu petrol, doğalgaz, jeotermal ve su kaynakları dışında kalan her türlü maddenin maden niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Bu düzenlemeye

<sup>68</sup> Bu değer in farkında olan ABD, Kasım 2015'te Özel Havacılık&Uzay Rekabetin ve Girişimciliğin Teşvik Edilmesi Yasası kabul edildi. Bu kanun ile ABD vatandaşlarına ve özel şirketlere, göktaşlarındaki değerli madenleri bulma, üzerlerinde mülkiyet hakkı kurma ve dünyaya getirme yetkisi tanınmakta ve teşvik edilmektedir. Kanun metni için bkz. <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/house-bill/2262>; (Spurring Private Aerospace Competitiveness And Entrepreneurship).

<sup>69</sup> GÜLAN Aydın, Maden İdare Hukukumuzun Ana İlkeleri ve Temel Müessesleri, Lamure, 2008, s. 128 vd. ; GÜNAY Ömer, Maden Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 2015, s. 21.



göre, göktaşları, diğer doğal kaynaklara ilişkin kanunlarda özel olarak sayılmasa bile, söz konusu düzenleme sebebiyle yukarıdaki şartları sağlaması halinde maden olarak değerlendirilecektir<sup>70</sup>. Göktaşlarının kanunda sayılan unsurlardan olan ekonomik ve ticari değere sahip olma unsurunu ve petrol, doğalgaz, jeotermal ve su kaynakları dışında olma unsurunu sağladığı görülmektedir. Ancak göktaşları açısından tartışılması gereken unsur yer kabuğuna ve su kaynaklarına tabi olma unsurudur. Göktaşları niteliği itibari ile incelendiğinde, yer kabuğuna veya su kabuğuna tabi değildir. Madenin bulunduğu arazinin ve deniz kabuğunun içerisindeki toprak ile sıkı fiziki bir bağlantı içerisinde. Bu sebeple, bu madenin ayrıştırılması, söz konusu araziden ayrı bir parça haline getirilmesi halinde artık maden taşınır bir eşya hale gelmektedir. Hâlbuki göktaşları su kabuğuna veya yer kabuğuna ait değildir. Hatta göktaşları, arazinin bütünleyici parçası veya eklentisi olma niteliği de taşımaz. Sadece göktaşı ile üzerine düştüğü arazi üzerinde fiziki bir karışımdan bahsetmek mümkün olabilir<sup>71</sup>. Dolayısıyla, yer kabuğuna veya su kabuğuna tabi olmayan, arza yabancı bir madde olan göktaşının maden kanundaki unsurları taşıdığını söylemek güçtür.

Türk Maden Hukukunda genel bir maden tanımı verilmekle yetinilmemiş, ayrıca kanunda maden sayılan maddeleri tek tek sayma yönetimine başvurmuştur. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Türk Hukukunda madenin tanımlandığı sistem ile sayma sisteminin bir arada bulunduğu (mixed type) karma bir sistem bulunduğu söylenebilir. 3213 Sayılı Kanun'un 2. f. 2'de madenler gruplar halinde (I., II., III., IV., V. Grup olmak üzere) sayılmıştır. Sayma yöntemi ile madenlerin tek tek sayılmasının sonucunda, unutulmuş veya sonradan keşfedilen maddelerin maden rejiminden çıkmasını istemeyen kanun koyucu özel bir düzenleme yapmıştır<sup>72</sup>. Bu düzenlemeye

<sup>70</sup> GÜLAN, s. 129; GÜNAY, s. 21.

<sup>71</sup> Definenin toprağa gömülü olması sebebiyle, göktaşına nazaran define ile arazi arasında daha sıkı bir bağlantı vardır, buna rağmen define arazinin bütünleyici veya eklenti olarak kabul edilmez. Bu durumda, arazi ile daha gevşek bir bağlantısı olan göktaşının arazinin bütünleyici parçası veya eklentisi kabul etmek uygun olmayacaktır. Definenin arazinin bütünleyici parçası veya eklentisi olmadığı hakkında bkz. ERDOĞAN İhsan, Hukuki Açısından Define, GÜHFD, C. XVII, 2013, Sa. 1-2, s. 520-521.

<sup>72</sup> GÜNAY, s. 22; Bu maddede yer almayan bir madenin grubuna ait esas ve usullerin Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelik ile belirleneceği şeklindeki düzenlenmenin maden alanındaki gelişmeler sebebiyle gerekli olduğu ve kanunda bu tür esneklik tanınmasının uygun olduğu hakkında bkz. GÜLAN, s. 132.

göre, söz konusu gruplarda yer alan madenlerin özellikleri ile bu maddede yer almayan bir madenin grubunun tespitine ait esas ve usuller, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir (3213 Sayılı Kanun m. 2/f. 6) . Bu düzenleme ile kanun koyucu, her bir madde için ihtiyaç ortaya çıktığı zaman tek tek kanun değişikliği yapma külfetinden kurtularak ilgili bakanlığa belirli maddeleri maden olarak nitelendirme yetkisi vermiştir. Ancak bu düzenleme, açıkça AY. m. 13 ve 35'e aykırıdır. Çünkü özel hukuk hükümlerine tabi olan maddelere herhangi bir bakanlık tarafından çıkarılan yönetmelikle kamu malı niteliği kazandırılması hukuka aykırıdır<sup>73</sup>. Şöyle ki; AY. m. 13 ve 35/2'ye göre, mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Bu sebeple, mülkiyet hakkına getirilen sınırlamalar mutlaka kanun ile yapılmalıdır. 1982 Anayasası sistematüğinde temel hak ve hürriyetler içerisinde düzenlenen mülkiyet hakkının kanun haricinde herhangi bir hukuk normu ile sınırlandırılması, yani özel mülkiyete tabi maddeye yönetmelikle kamu malı niteliği kazandırılması, AY. m. 13 ve 35'e aykırılık teşkil eder.

### c) Sahipsiz Eşya Niteliği

Yeryüzüne düşmüş göktaş ile gökyüzünde bulunan göktaş arasında mülkiyet hukuku açısından bir ayırım yapmak gerekir. Çünkü yeryüzüne düşmemiş göktaşları üzerinde yapıları itibariyle zilyetlik kurulması veya bunların iktisap edilmesi mümkün değildir. Buna karşılık, yeryüzünde bulunan göktaşlarının sahipsiz eşya (*res nullius*) niteliğinde -sahipsiz eşya - olup olmadığı veya mülkiyet hakkı konusu olup olamayacağı tartışılmalıdır<sup>74</sup>. Sahipsiz eşya, mülkiyet hakkı konusu olabilen, ancak hiç kimseye ait olmayan

---

03.02.2005 tarihli ve 25716 sayılı Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği m. 6'a göre "Kanunda sayılan ve bu Yönetmelikte belirtilen madenler dışında yeni bir madenin tespit edilmesi durumunda bu madenin grubu; mineralojik, fiziksel ve kimyasal özellikleri, kullanım alanları göz önünde bulundurularak Genel Müdürlük tarafından belirlenerek ilan edilir." Söz konusu yetkili makam, Maden İşleri Genel Müdürlüğüdür. Kanuna ait bir düzenleme sebebiyle kanunda kalması gereken bu işin yönetmeliğe devredilmemiş olmasının uygun olmadığı hakkında; GÜLAN, s. 132.

<sup>73</sup> GÜNAY, s. 24'e göre, madencilik ile ilgili yapılan düzenlemelerin kanunla yapılması gerektiği, bu alanın yani tespiti ilişkin usul ve esasların kanunla belirlenmesinin gerektiği, yönetmelik ile belirlenmesinin uygun olmadığını belirtmiştir. Ancak yazar, bu görüşünü mülkiyet hakkına dayandırmamıştır.

<sup>74</sup> WICKLMAYR Karl-Helmut, Die Rechtsnatur der Himmelskörper und deren Auswirkung auf den Kosmos, 1978, s. 85.

taşınır veya taşınmaz eşyalardır. Roma Hukukunda üzerinde henüz mülkiyet kurulmamış veya mülkiyet kurulmasına rağmen malikin bu hakkından vazgeçmek niyetiyle terk ettiği eşyalar bu kapsamdadır. Sahipsiz eşya niteliğindeki taşınır veya taşınmaz eşyanın ihraz veya işgal (sahiplenme) yoluyla kazanılması mümkündür<sup>75</sup>.

Göktaşları yeryüzüne düşmeden önce yani henüz gökyüzünde iken üzerinde hâkimiyet kurulması mümkün olmadığından, eşya niteliğinde değildir<sup>76</sup>. Bu nedenle, eşya niteliğinde olmayan bu cisimler mülkiyet hakkının konusu da olmazlar. Bu sebeple ancak, yeryüzüne düşmeleri ile birlikte göktaşlarının eşya olarak değerlendirilmesi mümkündür. Bu durumda, eşya olarak değerlendirilebilecek göktaşlarının sahipsiz olduğu tartışmasızdır. Şüphesiz ki; bu cisimler üzerinde daha önceden hiç mülkiyet hakkı kurulmamıştır. Ancak burada göktaşlarının sahiplenme yoluyla mülkiyetinin kazanılabilmesi için, özel mülkiyete konu olabilmesi gerekir<sup>77</sup>. Bu sebeple, burada aydınlatılması gereken husus, doğal yapısı itibariyle mülkiyet kurmaya elverişli olan göktaşları üzerinde, hukukî olarak bu hakkı kurmayı engelleyen bir düzenleme olup olmadığıdır. Daha önce ayrıntılı bir şekilde açıkladığımız üzere, göktaşları bilimsel değeri olan sahipsiz eşya olarak nitelendirilebilir. Ancak TMK m. 773'de yer alan düzenleme gereği, bilimsel değeri olan sahipsiz eşya hakkında özel kanun hükümleri saklıdır denilmek suretiyle işaret edilen kanun KTVKK'dır. Daha önce ayrıntılı olarak izah edildiği üzere, göktaşları bu kanunda özel olarak düzenlenmemiştir. Ayrıca ilgili kanun içerisinde kültür ve varlıklarının tanımlanmasına ve kapsamına ilişkin hükümler değerlendirildiğinde göktaşlarına bu kanun ile hukuki himaye getirildiği söylenemez<sup>78</sup>. Bilimsel değeri olmakla beraber hakkında, özel

<sup>75</sup> Mülkiyet hakkına konu olmayan, günümüz hukuk sisteminde kamunun hüküm ve tasarrufunda olan alanlara *res communis* denmektedir. Doğal yapıları gereği tüm insanlığın ortak mirası niteliğinde olup, ortak ve eşit olarak bütün insanlara aittir. Bu kavram, herhangi bir kişi tarafından tahsis edilemeyen topluluk mülkiyeti anlamına geliyordu. Bkz. ERDOĞMUŞ Belgin, Roma Eşya Hukuku, 1. Baskı, 2006, s. 5-6; ÇELEBİCAN KARADENİZ Özcan: Roma Eşya Hukuku, Yetkin Yayınları, 2005, s. 38; AKINCI Şahin, Roma Hukuku Dersleri, 9. Baskı, 2016, s. 237.

<sup>76</sup> WIELING, s. 55.

<sup>77</sup> EREN, s. 509; OĞUZMAN/ SELİÇİ/ OKTAY/ÖZDEMİR, s. 750; AKİPEK Jale/ AKINTÜRK Turgut, Eşya Hukuku, İstanbul, 2009, s. 591; SİRMEN Lale, Eşya Hukuku, Ankara, 2013, s. 538. KTVKK kapsamındaki taşınırların sahiplenme yoluyla kazanılamayacağı görüşü hakkında bkz. SEROZAN Rona, Eşya Hukuku I, İstanbul, 2014, s. 312.

<sup>78</sup> Bkz. Bölüm 5.a. Bilimsel Değeri Olan Eşya Niteliği.

kanunlarda kamunun hüküm ve tasarrufunda olduğuna dair bir hüküm bulunmayan, maden ve define vasıfları taşımayan bu cisimlerin mülkiyet hakkına konu olacağı kabul edilmelidir. Ayrıca bu cisimler niteliği itibari ile sahipsiz eşya olan göktaşlarının, taşınırın mülkiyetini aslı olarak kazanma yöntemlerinden olan sahiplenme (ihraz) yoluyla iktisabı mümkündür. Bunun için göktaşı üzerinde zilyetliği ele geçiren kişinin malik olma iradesine sahip olması yeterlidir. Yani, göktaşını bulan zilyedin kendisini malik olarak görüp eşya üzerinde zilyetlik kurması ile birlikte mülkiyet kazanılır. Hukuki fiil niteliğindeki bu işlem için kişinin ayırt etme gücüne sahip olması yeterli olup, hukuki işlem ehliyeti aranmaz<sup>79</sup>.

### SONUÇ

Göktaşlarının ekonomik değeri, bu varlıklara olan ilgiyi her geçen gün daha da artırmaktadır. Özellikle göktaşı toplayıcılarının ve koleksiyoncularının dünyanın her yerinde bu cisimlere ulaşmak için faaliyetlerde buldukları ve bunları satın aldıkları bilinmektedir. Ancak bu varlıkların bilimsel bir değer taşıdığı ve tabiat varlığı olarak korunması gerektiği de unutulmamalıdır. Bu sebeple, göktaşlarının mülkiyetinin kime ait olduğunu tespit etmeden önce bu varlıkların yapısının ortaya konulması gerekmektedir. Göktaşları nitelikleri itibariyle dünyaya ait olmayan, yeryüzüne düşmeden önce üzerinde hâkimiyet ve zilyetlik kurulamayan ancak yeryüzüne düşmekle birlikte mülkiyet tartışması yapılabilen, üzerinde daha önceden kimse tarafından mülkiyet veya zilyetlik kurulmamış varlıklardır.

Göktaşlarının mülkiyeti belirlenirken öncelikle tespit edilmesi gereken konu, uygulanacak hukuktur. Buna göre, bu varlıkların mülkiyetinin kime ait olduğu, buldukları arazinin dolayısıyla ülkenin hukukuna göre tespit edilmelidir. Göktaşlarına olan ilginin her geçen gün artmasına rağmen ülke mevzuatlarında bu konuya ilişkin oldukça az sayıda düzenleme tespit edilmiştir. Yine bu alanda dava konusu olmuş ihtilaflar nedeniyle az da olsa yabancı mahkeme kararları da mevcuttur.

Göktaşlarının korunmasına ilişkin milletlerarası antlaşmalarda bu cisimlerin korunması ve mülkiyeti ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. 1970 UNESCO Sözleşmesinde, kültür varlıkları kavramı geniş bir şekilde

<sup>79</sup> EREN, s. 511; OĞUZMAN/ SELİÇİ/ OKTAY/ÖZDEMİR, s. 751; SEROZAN, s. 311; SİRMEN, s. 538.

tanımlanmıştır. İlgili sözleşmenin 1. maddesinde kültür varlığı olarak belirtilen “*nadir bulunan mineraller*” kavramının içerisinde göktaşları da yer alacak şekilde yorumlanması gerektiği belirtilmiştir. Ancak bu sözleşmenin amacı, kültür varlıklarının hukuka aykırı bir şekilde ihracının, ithalinin ve mülkiyet devrinin önlenmesidir. Bu kapsamda, UNESCO sözleşmesine aykırı bir şekilde ülke dışına çıkmış kültür varlıklarının izlenmesi ve geri getirilmesi imkânı tanınmaktadır. Yine 1959 sayılı Antarktika Anlaşması ile söz konusu kıta üzerindeki devletlerin egemenlik talepleri sona ermiş ve dolayısıyla mülkiyet tartışması da son bulmuştur. Bu kıtadaki göktaşları, sadece bilimsel amaçlı toplanabilmekte ve kullanılmaktadır.

Bu cisimlerin mülkiyetine ilişkin yabancı ülke hukuklarında, özel mülkiyete tabi olacağını öngören sistemler, mülkiyet hakkını bu cisimlerin bulunduğu arazi ile veya ilk bulan kimse ile ilişkilendirmektedir. Özellikle Anglo-Sakson Hukuk sisteminin (Common Law) hâkim olduğu Birleşik Krallık, ABD, Kanada hukukunda, göktaşlarının mülkiyetinin buldukları arazinin malikine ait olacağı kabul edilmiştir. Fransa, Avusturya, Japonya, Arjantin gibi Kara Avrupası Hukuk sisteminin hâkim olduğu devletlerde ise, göktaşları sahihsiz eşya olarak değerlendirilmiş ve üzerinde malik olma iradesi ile hâkimiyet kurulması halinde zilyedin malik olacağı kabul edilmiştir. Göktaşlarının devletin hüküm ve tasarrufunda olduğunu öngören sistemler de farklı gerekçelere dayanmışlardır. Bu sistemlerden bir kısmı, göktaşlarının bilimsel değer taşıdığı ve tabiat varlığı niteliğini haiz olduğu için özel mülkiyete tabi olamayacağını düzenlemiştir. Türk Hukuku açısından kaynak kanun niteliğinde olan İsviçre Medeni Kanunu, göktaşları açısından zengin bölgelere sahip Avustralya, Danimarka, Çek Cumhuriyeti ve Hindistan gibi ülkeler göktaşlarının devlete ait olduğunu, bulanın belirli bir ödül karşılığında bu cisimleri müzelere teslim etmesi gerektiğini düzenlemişlerdir. Alman Hukukunda ise bu cisimler BGB § 984 kapsamında defîne olarak değerlendirilmiş ve bu sebeple, bu cisimlerin mülkiyetinin devlete ait olacağı belirtilmiştir.

Türk Hukukunda göktaşlarının mülkiyetine ilişkin doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak doktrinde, göktaşlarının mülkiyetinin, kaynak kanun (ZGB) İsviçre Medeni Kanunu m. 724’e yapılan atıf ile TMK m. 773 kapsamında bilimsel değeri olan eşya niteliğinde olduğu belirtilmiştir. TMK m. 773’te bilimsel değeri olan taşınır eşyaların mülkiyetinin özel kanunlara tabi olacağı düzenlenmiştir. İlgili kanunda bahsedilen özel kanun

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunudur. Ancak göktaşları, bu özel kanun kapsamında olmadığı gibi, kültür ve tabiat varlığı olarak da tanımlanmamıştır. Bu durumda, göktaşları ile ilgili özel kanunlarda açık bir düzenleme yoktur. Bu sebeple göktaşları, kültür ve tabiat varlıkları için öngörülen devlet malı rejimine tabi olmaz. Ayrıca göktaşlarının mineraller içermesi sebebiyle, 3213 sayılı Kanun kapsamında maden niteliğinde olabileceği düşünülebilir. Ancak bu cisimler, 3213 sayılı Kanunda maden olarak kabul edilen maddelerden sayılmamıştır. İlgili kanunda yer alan maden tanımı da göktaşlarını kapsamamaktadır. 3213 sayılı Maden Kanununda, bu kanunda sayılmayan maddeleri maden olarak belirleme yetkisi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na verilmiştir. Bu yetkiyi kullanarak ilgili bakanlığın göktaşlarını maden olarak nitelendirmesi halinde, bu durum Anayasa m. 13 ve m. 35 kapsamında mülkiyet hakkına aykırılık teşkil eder. Bu nedenlerle, göktaşlarının özel mülkiyete tabi olmasını engelleyen yani kamunun hüküm ve tasarrufun da olmasını engelleyen herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. İşte bu yüzden özel mülkiyete elverişli, sahihsiz taşınır eşya niteliğindeki göktaşlarının üzerinde malik olma niyetiyle zilyetlik kuran ilk kişi, ihraz (sahiplenme) yoluyla mülkiyeti kazanacaktır.

**Kaynakça:**

- AKINCI Şahin, Roma Hukuku Dersleri, 9. Baskı, 2016.
- AKİPEK Jale/ AKINTÜRK Turgut, Eşya Hukuku, İstanbul, 2009.
- BARKER Sır Ian; Protection of Cultural Heritage Items in New Zeland, Art and Cultural Heritage: Law, Policy and Practice, Cambridge, 2016.
- BAŞPINAR Veysel; Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukuku'nda Mülkiyet Hakkı Teminatı, AÜHFD, S. 65 (3), 2016.
- BAŞPINAR Veysel, Mülkiyet Hakkını İhlal Eden Müdahaleler, Ankara, 2009.
- BILAND-ZIMMERMANN Betrice; Das Schuldinterlokut in der Hauptverhandlung, Juris Druck und Verlag, 1975.
- BUCHWALD Vagn F.; A New Danish Iron Meteorite, Felsted, And A New Danish Law, Involving Meteorites, Meteoritics, Vol. 25, 1990.
- BURBINE Thomas H.; Asteroids, Cambridge, 2017.
- Bureau of Land Management, Instruction Memorandum No. 2012-182; <https://www.blm.gov/policy/im-2012-182-0>; e.t. 27.12.2017.
- BURKE Barlow, Personal Property in a Nutshell, 2003.
- CASSIDY William A.; Meteorites, Ice, and Antarctica: A Personal Account, Cambridge University Press, 2003.
- CHERIAN Jijo George/ ABRAHAM Job, Concept of Private Property in Space – An Analysis, Journal of International Commercial Law and Technology, Vol. 2 (4), 2007.
- CLARKE Roy/ PLOTKIN Howard/ McCOY Timoty, Meteorites and the Smithsonian Institution, Geological Society Special Publications, 2006.
- ÇELEBİCAN KARADENİZ Özcan, Roma Eşya Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005.
- ÇOLAK Nusret İlker; Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku, II. Baskı, 2015.
- ERDOĞAN İhsan, Hukuki Açıdan Define, GÜHFD, C. XVII, 2013, S. 1-2.

- ERDOĞMUŞ Belgin, Roma Eşya Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, 2006.
- EREN Fikret, Mülkiyet Hukuku, 4. Baskı, 2016.
- FAUST Kristine; Wem gehört Neuschwanstein? In: Aviso. Nr. 3, 2003.
- GMUR Max/ WABER Paul; Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch: Sachenrecht. 1. Abt. Art. 641-729. 2. Abt. Art. 730-918.
- GOLIA Maria; Meteorite: Nature and Culture, 2015.
- GRIBBLE John/ FORREST Barbara, Underwater Culture Heritage at Risk: The Case of Dodington Coins, Art and Cultural Heritage: Law, Policy and Practice, Cambridge, 2016.
- GÜLAN Aydın; Kamu Mallarından Yararlanma Usullerinin Tâbi olduğu Hukuki. Rejim, İstanbul, 1999.
- GÜLAN Aydın; Maden İdare Hukukumuzun Ana İlkeleri ve Temel Müessesleri, Lamure, 2008.
- GÜNAY Ömer; Maden Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.
- KAN Karoline/ IVES Mike; Meteorite Finder Fights China's (Mostly Terrestrial) Property Law; The New York Times, 2017.
- KANADOĞLU Sabih; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku, 3. Baskı Ankara, 2007.
- LALLANILLA Marc; What Are an Asteroid, a Meteor and a Meteorite?, <https://www.livescience.com/27183-asteroid-meteorite-meteor-meteoroid.html>; e.t.5.10.2017.
- LANGE Erwin F.; A Collection of Articles on Meteorites, State of Oregon, Department of Geology and Mineral Resources, Miscellaneous Paper 11, 1968.
- MCCALL G.J.H/, BOWDEN A.J. / HOWARTH R.J.; The History of Meteoritics and Key Meteorite Collections: Fireballs, Falls and Finds. Geological Society, London, 2006.
- MERRILL Thomas W.; Accession and Original Ownership, Faculty Scholarship Series, 2009.
- Meteorite Magazine, Pallasite Press, 8-9. Cilt, 2002.



- NELSON Stephen A.; Meteorites, Impacts, and Mass Extinction, [http://www.tulane.edu/~sanelson/Natural\\_Disasters/impacts.pdf](http://www.tulane.edu/~sanelson/Natural_Disasters/impacts.pdf), e.t. 5.10.2017.
- NORDMEYER Arne/ KASSID Jasmin; Wem gehört der gestrandete Meteorit? – Extraterrestrische Objekte und die deutsche Eigentumsordnung, Ad Legendum. 1/2011, 2011.
- NORTON O. Richard / CHITWOOD Lawrence; Field Guide to Meteors and Meteorites, Springer-Verlag, London, 2008.
- OBERST J. /HEINLEIN D./ KÖHLER U./ SPURNY P.; The Multiple Meteorite Fall Of Neuschwanstein: Circumstances Of The Event And Meteorite Search Campaigns; Meteoritics & Planetary Science 39, Nr 10; 2004.
- OĞUZMAN Kemal/ SELİÇİ Özer/ OKTAY-ÖZDEMİR Saibe, Eşya Hukuku, 16. Bası, İstanbul, 2013.
- OPILO Antonius; Arbeitskommentar zum Liechtensteinischen Sachenrecht, Edition Europa Verlag, 2010.
- POP Virgiliu; Who Owns the Moon?: Extraterrestrial Aspects of Land and Mineral Resources Ownership, Berlin, Springer, 2009.
- SCHMITT Douglas G.; The law of Ownership and Control of Meteorites, Meteoritics& Planetary Science 37, 2002.
- SEROZAN Rona; Eşya Hukuku I, İstanbul, 2014.
- SİRMEN Lale; Eşya Hukuku, Ankara, 2013.
- SUß Thorsten; Von Meteoriten, Skeletten und anderen Kostbarkeiten, In: JURA. 2011, s. 332–335.
- ÜNAL Şeref; Anayasa Hukuku ve Milletlerarası Sözleşmeler Açısından Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılması, AYD, Sayı: 11, 1994.
- VOGT Gregory; Meteors and Meteorites, Minnesota, 2002;
- WEBER Marc; Unveräußerliches Kulturgut im Nationalen und Internationalen Rechtsverkehr, Walter De Gruyter, 2002.

Karauz

Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi, 68 (2) 2019: 445-478

WICKLMAYR Karl-Helmut, Die Rechtsnatur der Himmelskörper und deren  
Auswirkung auf den Kosmos, 1978.

WIELING Hans Josef, Sachenrecht, Band 1, 2. Auflage, 2006.